

UUMAJAN KÄRÄJÄOIKEUS **TUOMIO**

Maa- ja ympäristötuomioistuin 13.1.2022

annettu

Uumajassa

Sivu1 (156)

Juttu nro M 1828–18

UMEÅ TINGSRÄTT
Domare 2:5

INKOM: 2022-02-07
MÅLNR: M 1828-18
AKTBIL: 703

OSAPUOLET

Hakija

Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm

Vastapuoli

Kaunis Iron AB, 559003–4103, Köpmangatan 56, 972 34 Luleå

Asiamies: Asianajaja Jan Eriksson, Alrutz' Advokatbyrå AB,
Kungsgatan 42, 111 35 Stockholm

ASIA

Hakemus rajajokikomission päätöksellä 20. elokuuta 2010 Haaparannalla jutussa nro 11/09 antaman luvan peruuttamisesta.

Valuma-alue: 1 Tornionjoki

N: 7500095 E: 856230

TUOMIO

1. Maa- ja ympäristötuomioistuin peruuttaa osittain silloisen Suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission päätöksellään 20. elokuuta 2010 jutussa 11/09 antaman luvan louhinnalle Tapulissa ja rikastamolle Kaunisvaarassa, Pajalan kunnassa siten, että malmin louhinta rajoitetaan enintään 7 miljoonaan tonniin malmia vuodessa.
2. Maa- ja ympäristötuomioistuin hylkää muutoin luonnonsuojeluviraston hakemuksen.
3. Vaatimukset, joita ei käsitelty yllä, hylätään.

Dok.Id 387254

Postiosoite

Box 138

901 04 Umeå

Käyntiosoite

Nygatan 45

Puhelin

090-17 21 00

Faksi

Sähköpostiosoite: mmd.umea@dom.se
www.domstol.se, Info henkilötietojen
käsittelystämme:
www.umeatingsratt.domstol.se tai ota
yhteys meihin

Aukioloajat

Maanantai- –
perjantai
08:00–16:00

Sisällysluettelo

TAUSTA JA AIKAISEMMAT PÄÄTÖKSET	6
VAATIMUKSET JA KANTA	7
Hakija	14
Luvan haltiaja.....	14
Viranomainen	14
Organisaatiot ja yksityiset vastapuolet	16
PERUSTEET.....	18
Ympäristökaaren 24 luvun 3 § ensimmäinen kappale 2 (poikkeama, jolla ei ole vähäinen merkitys).....	19
Kaivannaisjätelaitokset	19
Kuljatukset.....	20
Varastointitekniikka	20
Muuta – Valvontaohjelma.....	21
Ympäristökaaren 24 luvun 3 § ensimmäinen kappale 3 (haitta, jolla on huomattava merkitys)	19
Tyhjennyspumppaus, pohjavesiolosuhteet	21
Uraanin ympäristölaatumormin ylitys	21
Ympäristökaaren 24 luvun 3 § ensimmäinen kappale 7 (EU-jäsenyyden velvoitteet).....	22
Jätteenkäsittelysuunnitelma ja entisöinti.....	22
Vaikutus på Natura 2000:een, Tornion ja Kalixin jokijärjestelmään ..	22

Vaikutus purkuvesiin	22
LUONNONSUOJELUVIRASTON KANTEEN KEHITTELY	23
Käsittelytoimilupa	20
Ympäristöharkinnat.....	20
Rikastushiekan varastointi.....	21
Varastointitekniikka	22
Kuinka varastointi on toiminut käytännössä	24
Luonnonsuojeluviraston kanta.....	24
Jätteenkäsittelysuunnitelma	24
Luonnonsuojeluviraston kanta.....	25
Kaivannaisjätelaitokset	27
Hiekka- ja selkeytysallas	27
Sivukivivarasto.....	28
Luonnonsuojeluviraston asenne.....	29
Entisöinti	30
Luonnonsuojeluviraston asenne.....	31
Vaikutus purkuvesiin	32
Todellinen vaikutus.....	33
Luonnonsuojeluviraston asenne.....	35
Tyhjennyspumppaus, pohjavesiolosuhteet ja pohjavesiesiintymät.....	35
Todellinen vaikutus.....	36
Luonnonsuojeluviraston asenne.....	39
Natura 2000-alue Tornion ja Kalixin jokijärjestelmä	40
Luonnonsuojeluviraston kanta.....	41
Malmirikasteen kuljetukset.....	42
Luonnonsuojeluviraston kanta.....	42
Luvan haltuunotto	43
Huomattava haitta	43
Ristiriidassa Ruotsin EU-jäsenyyden sitoumusten kanssa	44
Suhteellisuuskysymys	44

LAUSUNNOT LUONNONSUOJELUVIRASTON HAKEMUKSESTA.....	45
KIAB.....	45
Kanta ja yhteenveto.....	45
Perusteet	47
Rikastushiekan virstointi.....	47
Varastointitekniikka	48
Jätteenkäsittelysuunnitelma	49
Kaivannaisjätelaitokset	49
Juokutus suhteessa ehtoon 4	55
Entisöinti	55
Vaikutus purkuvesiin	56
Tyhjennyspumppaus, pohjavesiolosuhteet ja pohjavesiesiintymät. 57	
Natura 2000-alue Tornion ja Kalixin jokijärjestelmä	57
Malmirikasteen kuljetukset.....	59
Huomattava haitta	60
Suhteellisuus jne.	60
Yleinen ehto jne.	65
Viranomaiset	66
HaV	66
SGU	67
Kamarikollegio	72
Norrbotenin läänin lääninhallitus	73
Saamelaiskäräjät.....	81
SMHI	82
Svenska kraftnät	82
Pajalan kunta.....	83
Ympäristö- ja rakennuslautakunta, Kiirunan kunta.....	84
RJK	84
Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY), ympäristö- ja luonnonresurssiosasto Suomessa.....	85
Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY), kalataloudenhoito-osasto Suomessa.....	88

Luonnonresurssi-instituutti (LUKE Suomessa).....	88
Ympäristösuojaviranomainen Kolarin, Pellon ja Ylitornion kunnissa, Rovaniemien kaupungin ympäristölautakunta Suomessa	89
Meri-Lapin ympäristöterveys- ja ryhmäliikenneosasto ja Meri-Lapin ympäristölautakunta, Tornion kaupunki Suomessa.....	91
Organisaatiot ja yksityiset vastapuolet	91
Älvräddarnas samorganisation (Älvräddarna), Arelax Lappi ja Aareavaaran kalastuksenhoitoyhdistys	91
Gabnan saamelaiskylä.....	93
Lennart Forsberg, Bergfors, Kiiruna	95
Tommy Krekula, Kaunisvaara	96
Per-Ola Mettävainio, Kiiruna	98
Mona Kumpula, Aareavaara	99
Berit Homburg, Huskykompaniet	100
Rolf Ählberg.....	102
Suomen luonnonsuojeluliitto, Lapin piiri	103
Sirkka Koskinen, Järvenpää	103
Kirsti Syftestad, Suomi	104
Vesa Junes, Helsinki	104
Kyösti Vihermaa, Espoo	104
Tuire Pikkarainen, Nivala; Rosa Dankworth Tuovoinen; Helena Koberg-Hietanen, Kolari; Hannu Alatalo, Tornio ja Terhi Gradinger, Tornio.....	105
Leif Ramm-Schmidt, Espoo	105
ASIAANTUNTIJALOUSUNTO	109
Yhteenveto asiantuntijalausunnosta	109
Lausunnot asiantuntijalausunnosta	110
JUTUN KÄSITTELY	112
TUOMIOPERUSTEET.....	113
Ympäristökaaren soveltuvuus	113
Lähtökohdat tuomioistuimen arviolle ja harkintapuitteille jutussa.....	114
Ympäristökaaren mukaiset peruuttamisedellytykset.....	116
Perusteet, joihin vedotaan	118

Ympäristökaaren 24 luvun 3 § 1 p	119
Ympäristökaaren 24 luvun 3 § 2 p.....	120
Hiekkavaraston muotoilu	121
Selkeytsaltaan muotoilu.....	124
Patojen vaikutusluokittelu.....	129
Sivukivivaraston muotoilu	129
Kuljetukset	131
Varastointitekniikka, rikastushiekka.....	134
Varastointitekniikka, sivukivi	138
Valvontaohjelma	141
Ympäristökaaren 24 luvun 3 § 3 p.....	142
Tyhjennyspumppaus, pohjaveden aleneminen.....	142
Kuljetukset	144
MKN uraani	145
Ympäristökaaren 24 luvun 3 § 7 p.....	146
Jätteenkäsittelysuunnitelma	147
Vaikutus Natura 2000 jokijärjestelmään	149
Vaikutus purkuvesiin ja ympäristölaatonormeihin – puuttuvat rajoitusarvot.....	151
Maa- ja ympäristötuomioistuimen lopullinen arvio	152

TAUSTA JA AIKAISEMMAT PÄÄTÖKSET

Silloinen Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio (RJK) antoi 20. elokuuta 2010, 16 syyskuuta 1971 Ruotsin ja Suomen välillä tehdyn rajajokisopimuksen tuella päätöksen jutussa nro M 11/09, jolla Northland Resources AB:lle (NRAB) annettiin lupa louhia rautamalmia Tapulissa sekä rikastamolle Kaunisvaarassa. Sen jälkeen, kun NRAB oli mennyt konkurssiin vuonna 2014, toimintaa harjoitti konkurssipesä. Helmikuusta 2018 lähtien toimintaa on harjoittanut Kaunis Iron AB (KIAB).

NRAB jätti Uumajan käräjäoikeuden maa- ja ympäristötuomioistuimelle 23 kesäkuuta 2011 hakemuksen ympäristökaaren mukaisesta luvasta jatkaa ja lisätä kaivostoimintaa Kaunisvaarassa. NRAB:n konkurssipesä peruutti hakemuksen helmikuussa 2016 (juttu M 1666–11) ja juttu poistettiin

jatkokäsittelystä huhtikuussa 2016. KIAB jätti 17. heinäkuuta 2019 tuomioistuimelle hakemuksen luvasta jatkaa ja lisätä kaivostoimintaa Tapulin, Palotievan ja Sahavaaran kaivoksissa niihin liittyvine toimintoineen Kaunisvaaran rikastamossa, jota tuomioistuin käsittelee edelleen jutun M 2090–19 puitteissa.

RJK:n antamasta luvasta käy ilmi mm. seuraavaa.

Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio (komissio) antaa, suomalais-ruotsalaisen rajajokisopimuksen tuella, Northland Resources AB:lle (yhtiö) luvan saadun käsittelytoimiluvan mukaan rakentaa Tapulin kaivoksen, päästää käsiteltyä prosessi-, kaivos- ja hulevettä Muonionjokeen, louhia Tapulin kaivoksesta enintään 20 miljoonaa tonnia malmia vuodessa sekä rakentaa ja käyttää rikastamo Kaunisvaarassa.

Yhtiölle annetaan myös lupa rakentaa penkereet ja ojat suunnitellulle toiminta-alueelle, rakentaa ja käyttää prosessivesiallasta ja selkeytysallasta patoineen ja niihin kuuluvina laitteineen, johtaa pois pohjavettä, jota vuotaa kaivokseen ja rakentaa laitokset, joita veden poisjohtaminen vaatii, johtaa vettä Muonionjoesta ja rakentaa tähän tarvittavat laitokset, rakentaa laitokset Muonionjokeen veden purkamiseksi jokeen sekä rakentaa tierummut Rässiojaan ja Kiekkajokeen.

Yhtiölle annetaan edelleen lupa rakentaa pumppausputket rikastamosta Äkäsjokisuuhun rautarikasteen kuljettamista varten ja veden palauttamista varten sekä sillan näille putkille ja pienen kävelysillan Muonionjoen yli.

Komissio määrää seuraavat ehdot nyt luvan saaneelle toiminnalle.

1. Kaivostoimintaa ja rikastuslaitosta ja toimintaan liittyviä laitoksia on käytettävä ja rakennettava pääasiassa tavalla, jonka yhtiö on ilmoittanut tai johon se on sitoutunut jutussa, ellei tästä päätöksestä muuta ilmene. Yhtiö ei saa rakentaa laitoksia maalle, johon sillä ei ole käyttöoikeutta ennen kuin yhtiö on saanut tähän maahan käyttöoikeuden.

2. Yhtiön on hyvissä ajoin ennen luvan käyttöön ottamista selvitettävä Norrbottenin läänin lääninhallitukselle prosessivesipadon ja hiekka- ja selkeyttämislaitteiden patojen lopullinen rakenne.

Selvityksestä on käytävä ilmi, miten patojen rakenne vastaa soveltuvilta osin

RIDAS ja Gruv-RIDAS-määräyksiä, muun muassa koskien suodinsäännöksiä, patojen kestävyuden turvallisuustekijöitä jne. Padot on muotoiltava ja patoturvallisuustyötä tehtävä noudattamalla soveltuvilta osin RIDAS ja Gruv-RIDAS-määräyksiä.

Ulkopuolisen tarkastajan on tarkastettava ja suoritettava prosessivesipadon ja selkeyttämislaitteiden padon rakennustöiden tarkastus ja loppukatsastus yllä mainittujen alan määräysten mukaisesti ja tarkastettava yhtiön esittämä patojen lopullinen rakenne yllä mainitun mukaisesti. Tarkastajan raportit on tilitettävä lääninhallitukselle hyvissä ajoin ennen patojen käyttöön ottamista.

3. Prosessivesialtaassa ja selkeyttämislaitteissa ei saada ylittää patousrajoja, jota vastaavat tasoja +168,9 m RH70 ja vastaavasti 166,8 m RH70.

4. Yhtiön on pyrittävä rajoittamaan ylitevesien purkamista toiminnasta purkuvesistöön niin pitkälle kuin se on teknisesti mahdollista. Jos purkamista kuitenkin vaaditaan, sen on tapahduttava silloin, kun sen seuraukset purkuvesistöissä ovat mahdollisimman pienet.

Purkuvesistöön menevän veden kiinteän aineen hehkutusjäätännöksen ohjearvo on 20 mg/l. Ellei tätä pystytä saavuttamaan, lääninhallitukselle on toimitettava välittömästi ilmoitus sekä suunnitelma toteutettavista toimenpiteistä.

5. Jos päästöt purkuvesistöön seurannan mukaan poikkeavat siitä, mitä hakemuksessa on mainittu, yhtiön on tehostettava

vedenkäsittelyä lääninhallituksen ohjeiden mukaan ja jos poikkeama on huomattava, haettava lupapäätöksen uudelleen tarkintaa.

6. Yhtiön on ryhdyttävä toimenpiteisiin, jotka estävät mahdollisimman pitkälle häiritsevää pölyämistä. Jos häiritsevää pölyämistä kuitenkin esiintyy, yhtiöllä on velvollisuus ilmoittaa tästä lääninhallitukselle, jonka on valvontaviranomaisen ominaisuudessa annettava tarvittavat määräykset tällaisen pölyämisen estämiseksi.

7. Pölypitoisuus murskaamoista, malmimakasiineista ja myllyistä mitattuna normaalina kuivana kaasuna pölynerotuslaitteista tulevasta ilmasta ei saa ylittää 20 mg/m³ raja-arvoa. Yhtiön on tilitettävä lääninhallitukselle hyväksymistä varten mitä mittauspisteitä yhtiö aikoo perustaa. Mikäli erimielisyyttä esiintyy mittauksia koskevissa kysymyksissä, ne on vietävä komissiolle (tai viranomaiselle, joka on ottanut hoitaakseen komission tehtävät) ratkaistavaksi. Mittauksia on tehtävä niin kauan kuin se katsotaan perustelluksi.

8. Rässiojan ja Kiekkajoen ylityksissä, joihin rakennetaan tierummut, - rummut pitää muotoilla siten, että ne eivät estä kalojen, muiden vedessä elävien organismien tai maalla elävien eläinten vaellusta, - virran luonnollinen leveys tulee säilyttää, - veden virtausnopeutta en saa muuttaa merkittävästi. - rummut rakennetaan vähintään 30 cm virran pohjan alapuolelle, sekä - on käytettävä sopivaa eroosiosuojaa, jossa ylin kerros ei saa olla teräväreunainen.

9. Teollisuustoiminnan melutasoa on rajoitettava, eikä se saa aiheuttaa korkeampaa keskiäänitasoa asuntojen lähellä kuin 50 dB(A) päivällä (klo 07–18)
45 dB(A) illalla (klo 18–22),
40 dB(A) yöllä (klo 22–07)

Hetkittäinen ääni yöllä ulkona asuntojen lähellä saa olla enintään 55 dB(A).

Jos mainittuja arvoja, poikkeuksena melu räjäytyksistä ja räjäytysten varoitussignaalit, ylitetään, yhtiön on ilmoitettava lääninhallitukselle tästä ja viimeistään kuukauden kuluttua siitä, kun ylitys on todettu, selvittää mihin toimenpiteisiin tai varotoimiin yhtiö on ryhtynyt tai aikoo ryhtyä, jotta ylitys ei toistu.

10. Tuotantoräjäytykset saavat tapahtua arkisin klo 07.00 ja 18.00 välillä, selkeästi kuultavien varoitussäänimerkkien jälkeen. Lääninhallitus voi suostua räjäytyksiin muina aikoina yhtiön tekemän hakemuksen perusteella. Erimielisyydet lupakysymyksissä tulee tuoda Komissiolle (tai kun uusi rajajokisopimus on astunut voimaan, ympäristötuomioistuimelle) ratkaistavaksi.

11. Kaivoksessa suoritettut räjäytykset eivät saa aiheuttaa asunnoissa tärinää, jonka värähtelynopeus pystysuorassa sokkelissa on suurempi kuin 5 mm/s (mitattuna SS 460 48 66:n mukaan) enemmän kuin 5 % räjäytyksistä kalenterivuoden aikana.

Jos räjäytykset aiheuttavat suuremman värähtelynopeuden pystysuorassa sokkelissa kuin 5 mm/s, yhtiön on ilmoitettava tästä lääninhallitukselle välittömästi ja viimeistään kuukautta sen jälkeen, kun ylitys on todettu ja selvitettävä mihin toimenpiteisiin tai varotoimiin yhtiö on ryhtynyt tai aikoo ryhtyä, jotta ylitys ei toistu.

12. Kaivoksessa suoritettujen räjäytysten ilmanpaineaallot eivät saa asuntojen läheisyydessä ylittää 200 Pascalia (vapaakenttäarvo). Jos 100 Pascalin taso (vapaakenttäarvo) ylitetään, yhtiön on ilmoitettava lääninhallitukselle välittömästi ja viimeistään kuukautta sen jälkeen, kun ylitys on todettu, selvitettävä mihin toimenpiteisiin tai varotoimiin yhtiö on ryhtynyt tai aikoo ryhtyä, jotta ylitys ei toistu.

13. Käyttöolosuhteisiin sovitettu yksityiskohtainen turvallisuusraportti on toimitettava lääninhallitukselle viimeistään kuusi kuukautta ennen toiminnan käynnistymistä. Yhtiön pitää tähän ajankohtaan mennessä tehdä yksityiskohtaiset riskianalyysit ja integroida näiden tulokset turvallisuusraporttiin sekä selvittää myös

riskianalysien aiheuttamat toimenpiteet. Sisäinen suunnitelma pelastustoimenpiteistä pitää liittää turvallisuusraporttiin. Samalla pitää esittää räjähdysaineiden käyttö- ja hallintasuunnitelma, jossa otetaan esille kysymys tippikuormituksen pienentämisestä.

14. Yhtiön on ryhdyttävä kohtuullisiin toimenpiteisiin minimoidakseen oikeuksien loukkaamista ja vahinkoja, joita toiminta saattaa aiheuttaa poronhoidolle. Yhtiön on neuvoteltava Muonion toimiluvallisen saamelaiskylän (koncessionssameby) kanssa toimenpiteistä ja mahdollisesta vahinkojen korvauksesta. Yhtiön on määrättävä yhteyshenkilö yhtiön sisältä neuvonpitoa varten.

15. On laadittava ehdotus valvontaohjelmasta tuotantoa, päästöjä ja vaikutuksia varten (mukaan lukien rakennus-, käyttö- ja jälkikäsitteilytiedot) ja lähetettävä se hyväksyttäväksi Norrbottenin läänin lääninhallitukselle ja lausuntoa varten Lapin ELY-keskukseen. Valvontaohjelma rakennusvaihetta varten on laadittava viimeistään kuukautta ennen kuin suurehkot maanraivaus- ja rakennustyöt aloitetaan. Edelleen on laadittava tuotannon valvontaohjelma ja lähetettävä se hyväksyttäväksi Norrbottenin läänin lääninhallitukselle ja lausuntoa varten Lapin ELY-keskukselle viimeistään kolme kuukautta ennen kaivoksen tuotannon käynnistämistä. Valvontaohjelman pitää sisältää ne vaikutukset, joita saattaa syntyä asianomaisiin vesistöihin. Häiriöistä ja poikkeuksellisista tapahtumista on ilmoitettava välittömästi valvontaviranomaisille.

16. Yhtiön on tarkkailtava vaikutuksia kalakantaan ja kalastukseen Kalastuslaitoksen Luulajan selvityskonttorin ja Lapin työvoima- ja elinkeinokeskuksen kalastusosaston hyväksymällä tavalla. Tutkimusohjelma on toimitettava mainituille viranomaisille ennen kuin merkittäviä määriä vettä johdetaan kaivosalueelta. Tutkimustulokset on toimitettava mainituille viranomaisille niiden määräämällä tavalla.

17. Jos kohtien 15 ja 16 valvonta- tai tutkimusohjelmista tulee erimielisyyksiä yhtiön ja mainittujen viranomaisten välillä, kiista on tällä hetkellä voimassa olevien säännösten mukaan vietävä

Rajajokikomissiolle (kun uusi rajajokisopimus on astunut voimaan, ympäristötuomioistuimelle).

18. Hakijan on maksettava 75 000 kr kalastuksenhoitomaksu. Maksu maksetaan Kalastuslaitoksen selvityskonttorille Luulajassa viimeistään tammikuun lopussa vuonna 2011.

19. Nyt annettu lupa on rakennustöiden osalta otettava käyttöön viimeistään 31. joulukuuta 2014 sillä muussa tapauksessa lupa raukeaa. Lupa kaivostoiminnan ja rikastuslaitoksen ja siihen kuuluvien laitteistojen käyttöön on voimassa vuoteen 2025. Jos toimintaa on tarkoitus tämän jälkeen jatkaa, yhtiön on viimeistään 31. joulukuuta 2023 jätettävä hakemus lupaehtojen uudelleenarvioinnista.

20. Käytössä olleiden alueiden jälkikäsittely on suoritettava sillä tavalla, jonka yhtiö on tilittänyt hakemusasiakirjoissa.

Jälkikäsittelysuunnitelma (mukaan lukien sivukivi, hiekka jne.) on laadittava ennen kaivoksen rakennusvaiheen käynnistämistä ja tilitettävä lääninhallitukselle.

21. Sivukiven varastoinnin on tapahduttava yhtiön jutussa tilittämällä tavalla,

22. Toiminnan lopettaminen ja jälkikäsittely on tehtävä kulloinkin voimassa olevan lopettamis- ja jälkikäsittelysuunnitelman mukaan. Yhtiön on jatkuvasti päivitettävä suunnitelmaa yllä mainittujen lupaehtojen mukaisesti.

Lopullinen, yksityiskohtainen jälkikäsittelysuunnitelma on toimitettava Norrbottenin läänin lääninhallitukselle hyvissä ajoin ennen toiminnan lopettamista tai kun jälkikäsittely jollakin osa-alueella tulee ajankohtaiseksi.

23. Luvan voimassaolo riippuu siitä, että yhtiö asettaa vakuudet pankkitakuun muodossa ympäristövahingon korvaamiseksi ja toiminnan aiheuttamien muiden entisöintitoimenpiteiden hoitamiseksi. Vakuuden on oltava 10 300 000 kr ennen luvan

käyttöön ottamista ja sen jälkeen 6,1 kr per m² lisääntyvältä hiekka-
altaan alalta ja 11,4 kr per m² lisääntyvältä sivukivivaraston alalta.
Yhtiö on tilitettävä lääninhallitukselle pankkitakuut tässä mainittujen
määräysten mukaisesti.

Yhtiön on joka vuosi tilitettävä lääninhallitukselle jäljellä olevan
jälkikäsitteilyn vaatimat kustannukset. Mikäli tähän varattu summa
ylittää huomattavasti lasketut kustannukset, lääninhallitus voi
myöntää, että vakuutta lasketaan.

24. Moreenin ja turpeen kuorintamassoja ja sellaisia massoja, joita
otetaan muulla tavoin ulos kaivostoiminnassa, on varastoitava
tarvittavassa määrin jälkikäsitteilyä varten ja niitä on käytettävä tähän
tarkoitukseen.

25. Ensimmäinen rikastamon, hiekkaputkien, pumppu- ja
murskaamolaitosten sekä nauhakuljettimien tarkastus on suoritettava
viimeistään kuusi kuukautta sen jälkeen, kun rikastamo on otettu
käyttöön. Katsastusraportti on toimitettava lääninhallitukselle.

26. Yhtiön on ilmoitettava lääninhallitukselle, kun lupa on otettu
käyttöön ja
kun rikastamo on otettu käyttöön. Yhtiön velvollisuutena on toimittaa
lääninhallitukselle kaikki sen pyytämät tiedot luvanalaisista
toiminnoista.

27. Lääninhallituksella on valvontaviranomaisena velvollisuus
ilmoittaa ohjeista, joita saatetaan vaatia, jotta yhtiön katsotaan
täyttäneen Rajajokikomission antamat ehdot luvanalaisille
toiminnoille. Jos yhtiö ja lääninhallitus ovat eri mieltä vaatimuksista,
asiat voidaan nykyisen säännösten mukaan viedä komission
ratkaistavaksi (komission lopettamisen jälkeen
ympäristötuomioistuimelle)

VAATIMUKSET JA ASENNE

Hakija

Luonnonsuojeluvirasto on vaatinut, että maa- ja ympäristötuomioistuin peruuttaa RJK:n päätöksen 20. elokuuta 2010 jutussa nro M 11/09 poikkeuksena seuraavassa kappaleessa mainitut ehdot.

Ehdot, joiden tulee pysyä voimassa ovat ne, jotka koskevat jälkikäsitteilyä ja on numeroitu numeroilla 20, 22, 23 ja 24 sekä niihin kuuluva lääninhallituksen antama delegointipäätös. Tämä merkitsee muun muassa, että asetettu taloudellinen vakuus on edelleen voimassa.

Luvan haltija

KIAB on vaatinut, että luonnonsuojeluviraston hakemus hylätään.

Viranomaiset

Meri- ja vesiviranomainen (HaV) on luonnonsuojeluviraston tapaan vaatinut RJK:n päätöksen peruuttamista jutussa M 11/09, koskien kaikkien ehtojen peruuttamista paitsi niitä, jotka koskevat jälkikäsitteilyä ja taloudellista vakuutta.

Ruotsin geologinen tutkimus (SGU) on katsonut, että olisi kohtuutonta peruuttaa nykyinen lupa.

Kamarikollegio on vaatinut luonnonsuojeluviraston hakemuksen hyväksymistä.

Norrbotenin läänin lääninhallitus on ilmoittanut, että viranomainen pidättyy ottamasta kantaa luonnonsuojeluviraston vaatimukseen, mutta katsoo, että perusteet, joihin luonnonsuojeluvirasto vetoaa, ovat olennaisesti oikeat.

Liikennevirasto on pidättynyt antamasta mielipiteitä.

Saamelaiskäräjät on katsonut, että luonnonsuojeluviraston hakemus tulee hyväksyä.

SMHI on ilmoittanut, että viranomainen puoltaa sitä, että kaiken teollisen toiminnan on noudatettava nykyaikaista lainsäädäntöä ja sillä pitää olla ympäristölupa.

Yhdyskuntasuojelu- ja valmiusviranomainen (MSB) on pidättynyt antamasta lausuntoa jutussa.

Svenska kraftnät on pidättynyt antamasta lausuntoa luvan peruuttamisesta sekä rakennusteknisistä yksityiskohdista, mutta se on ilmoittanut tiettyjä mielipiteitä patoturvallisuudesta.

Valtion geotekninen instituutti (SGI) on ilmoittanut, että viranomaisella ei ole aikomusta osallistua juttuun.

Pajalan kunta on vaatinut, että hakemus hylätään.

Kiirunan kunnan ympäristö- ja rakennuslautakunta on katsonut, että kuljetuskysymystä ei ole säännelty riittävästi RJK:n luvassa, mutta sillä ei ole muita mielipiteitä hakemuksesta.

RJK ei ole ottanut selkeää kantaa, mutta se on esittänyt tiettyjä mielipiteitä, joista on selvitys RJK:n kanteen kehittelystä alla.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY), jonka vastuualueena ovat ympäristö ja luonnonresurssit Suomessa, on ilmoittanut, että ellei ole mahdollista täyttää toiminnan edellytyksiä, lupa tulee peruuttaa luonnonsuojeluviraston ehdotuksen mukaan.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY), kalastusosasto Suomessa, on puoltanut hakemuksen hyväksymistä.

Luonnonvarainstituutti (LUKE), Suomessa, on puoltanut luonnonsuojeluviraston hakemusta osittaisesta peruuttamisesta.

Ympäristösuojaviranomainen Kolarin, Pellon ja Ylitornion kunnissa, Rovaniemi kaupungin ympäristölautakunta Suomessa, ovat vahvistaneet luonnonsuojeluviraston hakemuksen.

Meri-Lapin ympäristö-, terveys- ja ryhmäliikenneosasto ja Meri-Lapin ympäristölautakunta, Tornion kaupunki Suomessa ovat katsoneet, että toiminnan harjoittaja on ottanut tarpeettomia riskejä koskien luonnon hyvinvointia ja ympäristön terveyttä.

Organisaatiot ja yksityiset vastapuolet

Älvräddarnas samorganisation on vaatinut luonnonsuojeluviraston hakemuksen hyväksymistä.

Arelax Lapland ja Aareavaaran kalastuksenhoitoyhdistys ovat päättäneet lopullisesti kanteestaan jutussa vaatien luonnonsuojeluviraston hakemuksen hyväksymistä.

Gabnan saamelaiskylä on ensisijaisesti vaatinut luonnonsuojeluviraston hakemuksen hyväksymistä. Siinä tapauksessa, että hakemus hylätään tai se hyväksytään osittain, saamelaiskylä on toissijaisesti, kuten se tulee ymmärtää, vaatinut että KIAB velvoitetaan suorittamaan malmirikasteen kuljetukset alkuperäisen RJK-päätöksen mukaan tai muulla tavoin, joka ei merkitse kuljetuksia saamelaiskylän mailla. Siinä tapauksessa, että ensisijaista tai toissijaista vaatimusta ei hyväksytä, saamelaiskylä on vaatinut, että nykyisestä kuljetusreitistä tehdään uusi katselmus talviolosuhteissa. Siinä tapauksessa, että lupa säilyy, siihen on liitettävä ehto, joka velvoittaa KIAB:n korvaamaan ja kompensoimaan täysin saamelaiskylälle ja sen jäsenille aiheutuneet kustannukset siihen saakka, kunnes täysi korvaus on suoritettu. Saamelaiskylälle on ratkaisevaa, että kuljetukset eivät tapahdu nykyisellä tavalla.

Lennart Forsberg on vahvistanut luonnonsuojeluviraston hakemuksen. Hän on vaatinut, että rautatievaunut tulee tyhjennyksen jälkeen tarpeettoman pölyämisen välttämiseksi huuhdella puhtaiksi Narvikissa ennen kuin ne tuodaan takaisin. Hän on myös vaatinut joko kansia tai hyväksytyjä peittoja kaikille kuljetuksille, joissa on pölyävää tavaraa.

Tommy Krekula on vahvistanut luonnonsuojeluviraston hakemuksen. Hän on vaatinut, että KIAB velvoitetaan lopettamaan kuorma-autokuljetukset.

Per-Ola Mettävainio on vahvistanut Luonnonsuojeluviraston hakemuksen.

Mona Kumpula on ensi kädessä vaatinut, että luonnonsuojeluviraston hakemus torjutaan ja toissijaisesti, että hakemus hylätään. Muuten hän on vaatinut, että maa- ja ympäristötuomioistuim tuomiossaan osittain auttaa KIAB:a listaaman toiminnat, joita Vuorimestarin ympäristölupa jo käsittää, osittain valvontaviranomaiset, jotta ne tietävät mitä lupia eri syistä puuttuu. Hän on päättäneen pääkäsittelyn jälkeen esittänyt vaatimuksen kohtuullisesta korvauksesta ympäristökaaren 31 luvun 16 § mukaan sekä nyt ajankohtaisessa jutussa että jutussa M 2090–19.

Berit Homburg on vahvistanut luonnonsuojeluviraston hakemuksen ja esittänyt että se on pantava toimeen viivytyksettä.

Rolf Ählberg on, kuten asia saadaan ymmärtää, vahvistanut luonnonsuojeluviraston hakemuksen.

Suomen luonnonsuojeluliitto, Lapin piiri, on vahvistanut Luonnonsuojeluviraston hakemuksen.

Kukkolan osuuskunta, Kukkolankosken omistajaryhmä, Korpikylän osuuskunta ja Karungin osuuskunta Suomessa, ovat ilmoittaneet, että ne ovat erittäin huolestuneita siian ja merilohen tärkein lisääntymisalue Euroopassa on vaarassa tärveltyä ja että he vaativat sen vuoksi, että aikaisempi lupapäätös peruutetaan osittain ja että lupaehtoja tiukennetaan siten, että toiminta on turvallista ajatellen päästöjä veteen.

Sirkka Koskinen on, kuten saadaan ymmärtää, vahvistanut luonnonsuojeluviraston hakemuksen.

Kirsti Syftestad on, kuten saadaan ymmärtää, vahvistanut luonnonsuojeluviraston hakemuksen.

Vesa Junes on vahvistanut luonnonsuojeluviraston hakemuksen.

Tuire Pikkarainen on vahvistanut luonnonsuojeluviraston hakemuksen.

Rosa Dankworth Tuovoinen on vahvistanut luonnonsuojeluviraston hakemuksen.

Kyösti Vihermaa on, kuten saadaan ymmärtää, vahvistanut luonnonsuojeluviraston hakemuksen.

Helena Koberg-Hietanen on, kuten saadaan ymmärtää, vahvistanut luonnonsuojeluviraston hakemuksen.

Hannu Alatalo on vahvistanut Luonnonsuojeluviraston hakemuksen.

Terhi Gradinger on, kuten saadaan ymmärtää, vahvistanut luonnonsuojeluviraston hakemuksen.

Leif Ramm-Schmidt on vahvistanut luonnonsuojeluviraston hakemuksen

PERUSTEET

Perusteena **luonnonsuojeluviraston** hakemukselle osittaisesta peruuttamisesta, kuten kanne on lopullisesti päätetty, on esitetty yhteenvetona seuraavaa.

Ympäristökaaren 24 luvun 3 § mukaan lupaviranomainen saa peruuttaa luvan osittain, jos lupaa ja toimintaa koskevia ehtoja ei ole noudatettu ja poikkeama ei ole merkitykseltään vähäinen (2 p). Peruuttaminen saa myös tapahtua, jos toiminnan seurauksena on aiheutunut merkitykseltään huomattava haitta, jota ei ennakoitu, kun toiminta tai toimenpide sallittiin (3 p). Peruuttaminen voi edelleen tapahtua, jos se on tarpeen Ruotsin EU-jäsenyydestä johtuvien velvoitteiden täyttämiseksi (7 p).

Tuotannolle tarpeelliset laitokset on rakentanut aikaisempi toiminnan harjoittaja NRAB. Seuraavassa kuvataan luvan saanut muotoilu, todellinen muotoilu, kuinka NRAB (ja NRAB:n konkurssipesä) ovat harjoittaneet toimintaa kuten myös sen ympäristövaikutus. Lähtökohtana on ollut sisältö RJK:n päätöksessä, yhtiön hakemuksessa sekä muissa hakemukseen liitetyissä asianmukaisissa asiakirjoissa.

Luonnonsuojeluviraston tuntemus ajankohtaisista olosuhteista ja siitä, kuinka toimintaa on harjoitettu elokuussa 2012 tapahtuneen käynnistyksen jälkeen siihen saakka, kunnes toiminta loppui lokakuussa 2014, perustuu paitsi siihen, mikä tuli esiin aloitetusta lupaharkinnasta vuosien 2011-2016 välillä,

käynnillä paikalla, jonka luonnonsuojeluvirasto edustajat tekivät 30.5.2018 sekä lääninhallituksen tietoihin useiden päätösten ja velvoitusmääräysten kautta, jotka toimitettiin NRAB:lle, NRAB:n konkurssipesälle sekä uudelle toiminnan harjoittajalle.

Ympäristökaaren 24 luvun 3 § ensimmäinen kappale 2 (poikkeama, joka ei ole vähäinen)

Toiminnan muotoilu verrattuna siihen, mitä luonnonsuojeluvirasto katsoo luvalliseksi RJK:n päätöksen mukaan.

Kaivannaisjätelaitokset

Toiminnassa käytettyjä kaivannaisjätelaitoksia (sivukivivarasto, hiekka- ja selkeytysallas sekä tasausallas) ei ole rakennettu luvan mukaan. Tämä merkitsee, että ehtoja 1, 2 ja 4, jotka koskevat toimintaa, ei ole noudatettu ja poikkeama ei ole vähäinen, vertaa ympäristökaaren 24 luvun 3 § ensimmäinen kappale 2. Luonnonsuojeluvirasto esittää väitteen seuraavista olosuhteista.

Väitetyt poikkeamat selkeytsaltaassa

- Selkeytysallas on kaivettu maahan ja siltä puuttuvat homogeeniset moreenipadot, jotka olisi pitänyt rakentaa RJK:lle tehdyn hakemuksen mukaan.
- Selkeytsaltaan ympärillä ei ole tiivistä rakennetta sille tasolle ja sellaisella muotoilulla, jotka on ilmoitettu RJK:lle. Veden vaihtoa tapahtuu siten ympäröivän suomaan kanssa (Tapulivuoma).
- Selkeytsaltaan pinta-ala ja kapasiteetti ovat 10 prosenttia haetusta koosta.
- Selkeytsaltaasta puuttuu tulva-aukko, joka piti rakentaa RJK:lle tehdyn hakemuksen mukaan.

Väitetyt poikkeamat hiekkavarastossa

- Pato hiekkavaraston (ts. hiekkavaraston selkeytysosa) itäosassa ei ole rakennettu RJK:lle tehdyn hakemuksen mukaisesti.
- Sisäpenkereen rakenne, oja ja ulkopenger eivät ole lupaharkittuja ja Hiekka- selkeytsaltaan ympärillä oleva rakenne on osittain kiinteistössä Kaunisvaara 2:5, mikä ei sisältynyt hakemukseen

RJK:lle. Osat laitoksesta ovat täten luvallisen toiminta-alueen ulkopuolella

- Tilitys hiekka- ja selkeytsaltaan lopullisesta muotoilusta ja siitä kuinka padot vastaavat RIDAS ja Gruv-RIDAS määräyksiä olisi pitänyt jättää ennen kuin lupa otettiin käyttöön. Tilitystä ei ole toimitettu Norrbottenin läänin lääninhallitukselle. Tämä merkitsee sitä, että patoja ei ole voitu vaikutusluokitella.

Poikkeama, jonka väitetään olevan sivukivivarastossa

- Keruuojaa, joka piti rakentaa RJK:lle tehdyn hakemuksen mukaan sivukivivaraston ympärille ei ole rakennettu.

Kuljetukset

Malmirikasteen kuljetukset eivät tapahdu siten, kuin hakemuksessa RJK:lle on kuvattu, mikä merkitsee, että lupaa ei ole noudatettu ja ympäristökaaren 24 luvun 3 § ensimmäisen kappaleen 2 mukaan poikkeama ei ole vähäinen.

Luonnonsuojeluvirasto katsoo, että yllä mainituilla poikkeamilla nähtynä kukin erikseen tai yhdessä, ei ole vähäinen merkitys.

Varastointitekniikka

Luonnonsuojeluvirasto katsoo, että KIAB:n käyttämä rikastushiekan ja sivukiveen varastointitekniikka ei vastaa RJK:lle toimitettua aineistoa. Tämä merkitsee sitä, että ehtoja 1 ja 21 ei ole noudatettu. Poikkeamat eivät ole vähäisiä, vertaa ympäristökaaren 24 luvun 3 § ensimmäiseen kappaleeseen 2.

Sivukiven varastointi

- Potentiaalisesti happoa muodostavan sivukiven käsittelyä ei ole lupaharkittu.
- 700 000 tonnin vaahdotusmalmin varastointia sivukivivarastossa ei ole lupaharkittu.

Rikastushiekan varastointi

- Kiintoainepitoisuutta, joka kuvattiin hakemuksessa RJK:lle, ja joka oli edellytyksenä koko hiekkavaraston muotoilulle, mukaan lukien ympäröivän rakenteen muotoilu, ei ole saavutettu.

Luonnonsuojeluvirasto ei katso, että KIAB on käyttänyt hakemuksessa kuvattua varastointitekniikkaa.

Luonnonsuojeluvirasto katsoo, että yllä mainituilla poikkeamilla, katsottuna kutakin erikseen tai yhdessä, ei voida olevan vähäinen merkitys.

Muuta – Valvontaohjelma

RJK:n lupaehdon 15 mukaan on laadittava ehdotus valvontaohjelmaksi ja lähetettävä se Norrbottenin läänin lääninhallitukselle hyväksyttäväksi. Sikäli kun luonnonsuojeluvirasta tietää, valvontaohjelma KIAB:lta on lähetetty Norrbottenin läänin lääninhallitukselle, mutta sen sisältö ei ollut laadultaan sellainen, että valvontaohjelma on voitu hyväksyä. Tämä merkitse, että ehtoa 15 ei noudateta. Poikkeama sinänsä ei ole yksin aihe peruuttamiselle, mutta luonnonsuojeluvirasto katsoo, että se on otettava huomioon poikkeamien kokonaisarviossa ympäristökaaren 24 luvun 3 § ensimmäisen kappaleen 2 mukaan, mitä luonnonsuojeluvirasto on väittänyt.

Ympäristökaaren 24 luvun 3 § ensimmäinen kappale 3 (huomattava haitta)

Tyhjennyspumppaus, pohjavesiolosuhteet

Kokkovuoman suolla on tapahtunut huomattavasti suurempi pohjaveden aleneminen kuin mitä hakemuksessa RJK:lle kuvattiin. Tämä merkitse sitä, että toiminnan seurauksena on aiheutunut huomattava haitta, jota ei ennakoitu, kun toiminta sallittiin, vertaa ympäristökaaren 24 luvun 3 § ensimmäiseen kappaleeseen 3.

Uraanin ympäristölaatumormien ylitys

Rikkipitoista materiaalia (vaahdotusmalmi) ei ole kuvattu hakemuksessa RJK:lle. Sellaista materiaalia varastoidaan sivukivivarastoon ja avolouhoksen yhteyteen. Hulevesi vaahdotusmalmista kerätään avolouhoksesta ja sitä käsitellään tyhjennyspumppausveden kanssa. Ei voida sulkea pois, että vaahdotusmalmi on avolouhoksen tyhjennyspumppausveden uraanilähde. Vuonna 2018 uraanin ympäristölaatumormi ylitettiin Muonionjoessa. KIAB:n mukaan ylitys liittyy avolouhoksen tyhjennykseen, mikä tapahtui vuonna 2018. Luonnonsuojeluvirasto katsoo, että kaivannaisjätteen väärän karakterisoinnin vuoksi on syntynyt huomattava haitta ylitettäessä uraanipitoisuus Muonionjoessa ja mitä ei ennakoitu, kun

toiminta sallittiin, vertaa ympäristökaaren 24 luvun 3 § ensimmäiseen kappaleeseen 3.

Ympäristökaaren 24 luvun 3 § ensimmäinen kappale 7 (EU-jäsenyyden veloitteet)

Jätteenkäsittelysuunnitelma ja entisöinti

Jätteenkäsittelysuunnitelma ei joka tapauksessa täytä kaivannaisjäteasetuksen (2013:319) (kaikkia UtvavF) vaatimuksia 24, 25, 30–43, 55 ja 56 §§ ja eikä täten myöskään kaivannaisjätedirektiiviä, eikä se ole valvontaviranomaisen hyväksymä. Koska kaivannaisjätedirektiivin jätteenkäsittelysuunnitelmaa koskevat vaatimukset ovat sitovia, tällaisen suunnitelman puuttuminen on peruste peruuttamiselle 24 luvun 3 § ensimmäisen kappaleen 7 mukaan.

Kaivannaisjätelaitos tai alue, johon laitos vaikuttaa, on 71 § UtvavF:n mukaan entisöitävä tyydyttävään kuntoon. Mikä on tyydyttävä kunto, on luonnonsuojeluviraston mukaan selvitettävä lupaharkinnassa jätteenkäsittelysuunnitelman sisällön pohjalta. Koska jätteenkäsittelysuunnitelma sisältää virheellisyyksiä, ei voida määrätä mikä on tyydyttävä kunto. Tämä merkitsee myös sitä, että vaikka toiminnalle entisöinnistä annettuja ehtoja noudatetaan, ei ole varmaa, että valvontaviranomainen voi hyväksyä toimenpiteitä ja sulkea laitosta 72 § UtvavF:n mukaan.

Vaikutus Natura 2000-alueeseen Tornion ja Kalixin jokijärjestelmässä

Toimintaa ei ole harkittu ympäristökaaren 7 luvun 28 a ja b §§ mukaan ja sitä harjoitetaan ilman Natura 2000-lupaa. Luonnonsuojeluvirasto katsoo, että sellainen lupa tarvitaan. Luvan puuttuminen on olosuhde, joka on peruste peruuttamiselle ympäristökaaren 24 luvun 3 § ensimmäisen kappaleen 7 mukaan.

Vaikutus purkuvesiin

Luvasta puuttuvat ehdot rajoitusarvoista ympäristölaatumien (MKN) ylittämisen estämiseksi Muonionjoen purkuvesissä jne. Siksi on olemassa riski, että toiminta aiheuttaa sellaisen huononnuksen tai sellaisen vaarantamisen, jota ympäristökaaren 5 luvun 4 §:ssä tarkoitetaan.

Luonnonsuojeluvirasto katsoo, että tämä on olosuhde, joka on perustana peruuttamiselle ympäristökaaren 24 luvun 3 § ensimmäisen kappaleen 7 mukaan.

LUONNONSUOJELUVIRASTON KANTEEN KEHITTELY

Luonnonsuojeluvirasto on useissa kirjelmissä kehitellyt kannettaan ja yhteenvetona esittänyt seuraavaa.

JUTUN KÄSITTELY

Hakemus tuli Uumajan käräjäoikeuden maa- ja ympäristötuomioistuimelle 25. kesäkuuta 2018. Hakemus kuulutettiin lausuntoja varten Ruotsissa 17. syyskuuta 2018. Ensimmäinen katselmus jutussa tapahtui 23. lokakuuta 2018. Suomen ja Ruotsin välistä rajajokisopimusta koskevan lain (2010:897) artiklan 22 velvoite tuomioistuimelle kääntää asiakirjat suomeksi on tehty. Hakemuksen kuulutus on sen jälkeen tapahtunut myös Suomessa. Suomalaisen lausuntojen käännös ruotsiksi ja hakijan lausuntojen käännös suomeksi on sen jälkeen tapahtunut juoksevasti. Molemmissa maissa tapahtuneen kirjelmien vaihdon kanssa rinnakkain 25.–29. toukokuuta 2020 on pidetty suullinen valmistelu, johon ruotsalaiset viranomaiset sekä KIAB osallistuivat digitaalisesti osittain yhdessä hakemusjutun M 2090–19 kanssa. Pöytäkirja suullisesta valmistelusta on käännetty ja lähetetty tiedoksi ruotsalaisille ja suomalaisille osapuolille. Tiettyä kirjelmien vaihtoa on tapahtunut sen jälkeen.

Joenpelastajien yhteisen organisaation (Älvräddarna) tehtyä esteellisyyshakemuksen vastuullista raatimiestä ja teknistä neuvosta vastaan toinen Uumajan käräjäoikeuden maa- ja ympäristötuomioistuimen tuomari on 8. kesäkuuta 2021, hylännyt esteellisyyshakemuksen. Älvräddarna -organisaation tyytymättömyysilmoituksen jälkeen tuomioistuin teki päätöksen, että esteellisyyshakemuksesta saatiin valittaa erityisesti, minkä Älvräddarna teki. Maa- ja ympäristötuomioistuin on sen jälkeen 11. elokuuta 2021 päättänyt olla antamatta harkintalupaa, mikä merkitsee, että maa- ja ympäristötuomioistuimen päätös asiassa pitää.

Maa- ja ympäristötuomioistuin määräsi 26. elokuuta 2021 luonnonsuojeluviraston vaatimuksesta patoturvallisuusasiantuntija Dag Yglandin, Ygland Vatten AB, patoturvallisuusasiantuntijaksi jutussa.

Yhteinen katselmus jutuissa M 1828–18 ja M 2090–19 pidettiin 16. syyskuuta 2021. Maa- ja ympäristötuomioistuin teki katselmuksen yhteydessä tutkimuksen malminkuljetustiestä. Sekä ruotsalaisille että suomalaisille osapuolille on annettu mahdollisuus antaa lausunto tutkimuksesta tehdystä pöytäkirjasta. Jutun pääkäsittely kuulutettiin 18. lokakuuta 2021 ja se pidettiin 15.–18. marraskuuta 2021.

TUOMIOPERUSTEET

Ympäristökaaren soveltuvuus

Voidaanko RJK:n lupa harkita uudelleen tai peruuttaa ympäristökaaren 24 luvun tuella?

Kaivostoimintaluvan, jota maa- ja ympäristötuomioistuimen on harkittava jutussa, on RJK antanut 20. elokuuta 2010 tuolloin voimassa olleen, 16. syyskuuta 1971 tehdyn Suomen ja Ruotsin välisen rajajokisopimuksen tuella. Ruotsissa sopimus toteutettiin lakina (1971:852) 16. syyskuuta 1971 Ruotsin ja Suomen välisen rajajokisopimuksen johdosta (1971 vuoden laki). Vuoden 1971 lain myötä annettiin tietyt päätöksentekovaltuudet rajajokia koskevissa asioissa, mm. luvan antaminen tietyille toiminnoille, erityisesti perustetulle RJK:lle. Tuolloin ajankohtaisesta ympäristökaaren 1 luvun 4 § sanamuodosta kävi ilmi, että tiettyä ympäristövaarallista toimintaa ja tiettyä vesitoimintaa koskivat erityiset määräykset 1971 vuoden lain mukaan. Määräyksen säädöskommentin mukaan 1971 vuoden laki korvasi maantieteellisellä soveltamisalueellaan kaaren määräykset vesitoiminnasta ja laitoksista vedessä ja ympäristövaarallisesta toiminnasta sikäli, kun kysymys on päästöistä veteen, ts. vesisaasteista (katso prop. 1997/98:45, del 2, s. 11). Lain rajajokisopimuksesta vuodelta 1971 on korvannut laki (2010:897)

rajajokisopimuksesta Ruotsin ja suomen välillä (2010 vuoden laki), joka astui voimaan 1. lokakuuta 2010. Vuoden 2010 lain voimaantulon yhteydessä poistettiin RJK:n päätöksentekovaltuudet antaa lupa muun muassa ympäristövaaralliselle toiminnalle. Ympäristökaaren 1 luvun 4 § mukainen tiedonantomääräys säilyy päivitetystä sanamuodossa. Pykälä sisältää nykyisin myös viitteitä muihin samanlaisiin erityissäännöksiin (vertaa prop. 2009/10:212 s. 71 f.).

Vuoden 2010 lain ylimenokauden määräyksistä käy ilmi artiklan 34, p. 3:sta että lupa, joka on annettu 1971 vuoden sopimuksen tuella, on edelleen voimassa kuin se olisi annettu kansallisen lainsäädännön tuella. Uudelleen harkinnassa ja valvonnassa on sovellettava kansallisen lainsäädännön määräyksiä.

Maa- ja ympäristötuomioistuin tekee yllä esitetyn tuella arvion, että ajankohtaista lupaa on katsottava kuin se olisi annettu ympäristökaaren tuella. Tuomioistuin katsoo, että ylimenokauden määräykset sanamuodossaan ovat niin selkeitä ei ole olemassa tilaa muulle tulkinnalle. Tämä merkitsee mm., että sekä määräys luvan lainvoimasta ympäristökaaren 24 luvun 1 § mukaan, kuin määräys edellytyksistä peruuttaa lupa ympäristökaaren 24 luvun 3 § mukaan ovat sovellettavissa. Tämä merkitsee myös, että luonnonsuojeluvirastolla on valtuudet ympäristökaaren 24 luvun 11 § mukaan hakea maa- ja ympäristötuomioistuimelta luvan peruuttamista.

Lähtökohdat tuomioistuimen arviolle ja harkintapuitteet jutussa

Kuten tuomioistuin on todennut yllä, vuoden 2010 lain ylimenokauden määräyksistä käy ilmi, että vuoden 1971 lain tuella annetut luvat ovat voimassa kuin ne olisi myönnetty kansallisen lain tuella. Tuomioistuimen

lähtökohtana on täten, että annetulla luvalla on sama sisältö ja lainvoima kuin se olisi annettu ympäristökaaren tuella.

Ympäristökaaren 24 luvun 1 § ensimmäisestä kappaleesta käy ilmi, että lupa, joka on myönnetty hakemusjutussa ja joka on saanut lain voiman, koskee kaikkia kysymyksiä, jotka on harkittu tuomiossa tai päätöksessä. Määräyksen valmisteluista voidaan lukea mm., että lupa antaa turvallisuutta luvan haltijalle, koska tämän ei tarvitse pelätä, että asetetaan lisävaatimuksia yleisten huomioonottamismääräysten tuella, ei ainakaan sellaisissa asioissa, jotka on harkittu lupa annettaessa. Käy ilmi myös, että lain voiman saanut lupaa ei voida tavalliseen tapaan peruuttaa ottamalla huomioon yleiset intressit tai jonkun yksityisen asianomistajan kanteella, joka olisi voinut esittää kanteen lupaprosessissa (prop. 1997/98:45, del 2 s. 251 ff.). Tuomioistuin toteaa, että jutussa on väitetty, että RJK:n antamassa luvassa on sellaisia puutteita koskien mm laajuutta ja selkeyttä, että luvan tuella ei olisi eri syistä mahdollista harjoittaa toimintaa. Tämä antaa aiheutta seuraaviin kannanottoihin tuomioistuimen taholta.

Lähtökohtana on, että luvalla on lainvoima niiltä osin, jotka RJK on harkinnut hakemusprosessissa. Tuomioistuin ei katso luvan olevan niin puutteellinen, että kysymyksessä olisi pätemättömyys (suoranainen kelpaamattomuus) siten, kuin Mona Kumpula väittää. Huomautukset, joita jutussa on tehty ja jotka kohdistuvat mahdollisiin puutteisiin RJK:n käsittelyssä ja prosessissa tai lupasisältöön sinänsä, eivät tuomioistuimen käsityksen mukaan myöskään ole sellaisia, että niitä voidaan harkita tässä jutussa.

Se mitä tuomioistuimen on harkittava jutussa, on hakemus peruuttamisesta, joka on tehty ympäristökaaren 24 luvun 3 § mukaan ja tuomioistuimen

harkinta on rajoitettu mainitun määräyksen ulottuvuuteen ja perusteisiin, joihin on vedottu sen puitteissa. Koska määräyksessä ei ole varaa peruuttaa lupaa yllä mainituin perustein (ts. puutteiden johdosta hakemusprosessissa tai puutteiden, jotka liittyvät ainoastaan lupaan sinänsä) sellaiset kysymykset jäävät sen ulkopuolelle mitä tuomioistuin voi harkita jutussa. Se ei joka tapauksessa ole itsenäinen peruste peruuttamiselle. Näiden kysymysten itsenäinen harkinta voi ainoastaan tapahtua ylimääräisin oikeussuojakeinoin, ts. vaatimalla tuomion uudelleen käsittelyä, hakemalla menetetyn määräajan palauttamista tai valittamalla tuomiovirheestä.

Se, että tuomioistuimen harkinta on rajoitettu siihen, mikä käy ilmi ympäristökaaren 24 luvun 3 § mukaan, merkitse myös, että tuomioistuin on estynyt harkitsemasta sellaisia kysymyksiä lisävarotoimista tai ehtojen muutoksista jutussa, joita mm. Gabnan saamelaiskylä on vaatinut. Tässä yhteydessä voidaan selventää, että tällaiset kysymykset voidaan harkita tuomioistuimen jutun M 2090–19 puitteissa. Myös mm. ympäristökaaren 31 luvun mukaiset korvauskysymykset, joita yksityiset vastapuolet ovat ottaneet esille, jäävät tämän nyt ajankohtaisen jutun harkinnan ulkopuolelle.

Yhteenvedona maa- ja ympäristötuomioistuin on siis tullut seuraaviin johtopäätöksiin. Juttu koskee hakemusta ympäristökaaren 24 luvun 3 § mukaisesta peruuttamisesta. Tuomioistuimen harkintapuitteet ovat rajoitetut käsittämään onko sen määräyksen mukaan olemassa perustetta peruuttaa lupa. Kysymyksiä, jotka jäävät sen ulkopuolelle, mikä ympäristökaaren 24 luvun 3 § mukaan voi olla perustana peruuttamiselle, ei voida harkita tässä jutussa.

Edellytykset ympäristökaaren mukaiselle peruuttamiselle

Ympäristökaaren 24 luvun 3 § mukaan lupaviranomainen saa kokonaan tai osittain peruuttaa luvan, erivapauden tai hyväksynnän, joka on annettu kaaren mukaan tai ajankohtaisen kaaren määräysten mukaan ja kieltää toiminnan jatkamisen,

1. jos luvan, erivapauden tai hyväksynnän hakija on johtanut viranomaista harhaan antamalla vääriä tietoja tai jättänyt antamatta luvan, erivapauden, hyväksynnän tai ehtojen kannalta merkittäviä tietoja,
2. kun toimintaa koskevaa lupaa, erivapautta, hyväksyntää tai ehtoa ei ole noudatettu ja poikkeama ei ole merkitykseltään vähäinen
3. jos toiminnan tai toimenpiteen seurauksena on syntynyt jokin huomattava haitta, jota ei ennakoitu, kun toiminta tai toimenpide hyväksyttiin,
4. jos toiminnan tai toimenpiteen seurauksena on syntynyt sellaiset olosuhteet, jotka 2 luvun 9 § mukaan merkitsevät, että toimintaa ei saada harjoittaa,
5. jos toiminta on lopullisesti lakannut,
6. jos uusi lupa korvaa aikaisemman luvan,
7. jos on tarpeen täyttää Ruotsin EU-jäsenyydestä aiheutuvat velvoitteet,
8. jos vesilaitoksen huoltoa on vakavasti laiminlyöty, tai
9. jos lupaa vaikuttaa vesiolosuhteisiin ei ole pitkään aikaan käytetty ja voidaan olettaa, että lupaa ei myöskään tulla käyttämään.

Maa- ja ympäristötuomioistuin saa peruuttaa oikeuden pitää vesilaitosta, jos lupa koskee toimintaa vesilaitoksessa tai tapauksissa, joita tarkoitetaan ensimmäisen kappaleen kohdissa 8 tai 9.

Ympäristökaaren 24 luvun 4 § ensimmäisestä kappaleesta käy edelleen ilmi, että 3 § toisen kappaleen mukaisen vesilaitoksen peruuttamispäätöksen yhteydessä maa- ja ympäristötuomioistuimen on velvoitettava laitoksen huollosta vastaava purkamaan se ja ryhtymään niihin toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen purkamisesta aiheutuvien vahinkojen ehkäisemiseksi tai

vähentämiseksi. Toisesta kappaleesta käy ilmi, että ensimmäisen kappaleen velvoittamisen sijasta maa- ja ympäristötuomioistuin sallia jonkun toisen, jonka oikeus on riippuvainen purkamisesta tai yleisten intressien, valtion kunnan tai vesiyhtymän suojelemiseksi, purkaa laitoksen kunnossapitovastaavan kustannuksella. Tuomioistuin saa myös antaa 11 luvun 20 § mukaisen määräyksen. Tällöin 11 luvun 20 § neljännessä kappaleessa ja 21 §:ssä on vastaava sovellus.

Ympäristökaaren 24 luvun 11 §:stä käy ilmi, että hakemuksen luvan peruuttamisesta ympäristökaaren 24 luvun 3 § mukaan saa tehdä mm. luonnonsuojeluvirasto, meri- ja vesiviranomainen, kamarikollegio ja lääninhallitus.

24 luvun 3 § säädöskomentista käy muun muassa ilmi seuraavaa. *Pykälä sisältää määräyksiä siitä, koska luvan peruuttaminen saa tapahtua sekä kielto toiminnan jatkamisesta saadaan antaa ... Väärillä tiedoilla ensimmäisessä kohdassa tarkoitetaan myös epätäydellisiä tietoja. Lupa tulee peruuttaa, kun on johdettu harhaan. Voi kuitenkin poikkeuksellisesti riittää, että ehtojen tai luvan uudelleen tarkinta tapahtuu 5 § ensimmäisen kappaleen kolmannen kohdan mukaan.*

Toisen kohdan mukaan peruuttaminen voi tapahtua, ellei lupaa, erivapautta hyväksyntää tai ehtoa noudateta. Merkityksettömistä ylityksistä ei saa aiheutua sellaista seuraamusta. Sitä paitsi tulee ensin kokeilla muita keinoja oikaisun aikaansaamiseksi. Täten tulee ensin antaa velvoitusmääräyksiä oikaisusta 26 luvun 9 § mukaan. Uudelleen tarkinta 5 § ensimmäisen kappaleen neljännen kohdan mukaan voi toisinaan myös olla riittävä. Sen mainitseminen, että myös itse luvan, erivapauden tai hyväksynnän noudattamatta jättäminen voi johtaa seuraamukseen, johtuu siitä, että nykyisessä toimilupalautakunnan käytännössä on esiintynyt, että luvassa ilmoitetun tuotantomäärän ylitystä ei katsota ehdon rikkomiseksi.

Kolmas kohta vastaa lähinnä ympäristösuojelain 23 § ensimmäisen kappaleen kolmatta kohtaa. Ensisijaisesti on käytettävä 5 § ensimmäisen kappaleen viidennen kohdan mukaisia uudelleen tarkintamahdollisuuksia. Kyseen ollessa suuremmista

haitoista, joita ei voida korjata ehtoja muuttamalla, voi tapahtua peruuttaminen tai voidaan antaa kielto toiminnan jatkamisesta.

*Kohta 7 on välttämätön seuraus EU-jäsenyydestä. Jos EU esim. kieltää torjunta-
aineen käytön, Ruotsin on voitava peruuttaa ruotsalaisten viranomaisten
aikaisemmin antama hyväksyntä. (prop. 1997/98:45 del 2, sivu 254 ff.)*

Perusteet, joihin vedotaan

Peruuttamishakemuksessa luonnonsuojeluvirasto on viitannut ympäristökaaren 24 luvun 3 §, joka säättää, että lupaviranomainen saa kokonaan tai osittain peruuttaa luvan, jos tietyt määräyksessä mainitut edellytykset vallitsevat. Ne kohdat, joiden luonnonsuojeluvirasto on katsonut olevan sovellettavia, ovat kohta 2) että lupaa ja toiminnalle voimassa olevia ehtoja ei ole noudatettu ja poikkeama ei ole ollut merkitykseltään vähäinen, kohta 3) jos toiminnan tai toimenpiteen seurauksena on syntynyt jokin huomattava haitta, jota ei ennakoitu, kun toiminta tai toimenpide hyväksyttiin 7) jos se on tarpeen täyttää Ruotsin EU-jäsenyydestä aiheutuvat velvoitteet,

Luonnonsuojeluvirasto on ilmoittanut, että yhteenvetona vedotaan seuraaviin perusteisiin peruuttamiselle.

- Varastointitekniikka ja patojen rakenne kyseenalaistetaan
- Kaivannaisjätteen karakterisointi on puutteellista
- Kaivannaisjätelaitoksissa on poikkeama luvallisesta rakenteesta.
- Jätteenkäsittelysuunnitelmassa asetetut vaatimukset eivät täytä kaivannaisjäteasetuksen vaatimuksia entisöinnistä toiminnan päätyttyä.
- Asiaan kuuluvat rajoitusarvot puuttuvat ympäristölaatumien ylittämisen estämiseksi purkuvesissä.
- On olemassa riski poiketa luvasta pohjaveden alenemisen osalta Kokkovuomassa.
- On selvää, että Natura 2000-lupa vaaditaan ja sellainen puuttuu.
- Muuttuneet kuljetustiet kuorma-autoille ja junat Narvikiin ovat poikkeamia luvasta.

Älvräddarnas Samorganisation, Aareavaaran kalastuksenhoitoyhdistys ja Aarelux Lapland (alla Älvräddarna jne.) ovat, sen lisäksi, että ne ovat samaa mieltä perusteista, joihin luonnonsuojeluvirasto vetoaa, vedonneet pääkäsittelyssä myös kohtaan 1) että, jos luvan, erivapauden tai hyväksynnän hakija on johtanut viranomaisista harhaan antamalla vääriä tietoja tai jättänyt antamatta luvan, erivapauden, hyväksynnän tai ehtojen kannalta merkittäviä tietoja, Tuomioistuin harkitsee ensin Älvräddarna -järjestön jne. ja sen jälkeen luonnonsuojeluviraston perusteet. Näiden perusteiden puitteissa tuomioistuin harkitsee nykyisen toiminnan muotoilun ja ympäristövaikutuksen suhteessa siihen mitä käy ilmi luvasta ja hakemusasiakirjoista.

Ympäristökaaren 24 luvun 3 § 1 p

Älvräddarna jne. ovat vaatineet pääkäsittelyssä, että tuomioistuin peruuttaa luvan - ympäristökaaren 24 luvun 3 § 1 p tuella. Älvräddarna jne. ovat väittäneet, että NRAB on johtanut harhaan RJK:ta jättämällä informoimatta, että se on tutkinut ja päättänyt muuttaa kuljetusratkaisua jutun harkinnan aikana, ennen luvan myöntämistä. Luonnonsuojeluvirasto on pääkäsittelyssä nimenomaan selvittänyt, että tämä peruste ei sisälly peruuttamishakemukseen.

Maa- ja ympäristötuomioistuin tekee seuraavan arvion. Oikeus hakea peruuttamista ja lupapäätöksen ehtojen uudelleen tarkintaa on varattu ympäristökaaren 24 luvun 11 § mukaan joukolle viranomaisia. Kunnilla, organisaatioilla ja yksityisillä ei siis ole valtuuksia tehdä hakemusta luvan peruuttamisesta. Esityössä tai käytännössä ei ole erityisiä säädösmääräyksiä tai mainintoja, jotka antavat ohjeita siitä, onko yksityisillä silloin, kun kante peruuttamisesta nostetaan valtuutetun viranomaisen toimesta, oikeus vedota myös muihin perusteisiin, kuin niihin, joita valtuutettu viranomainen on tuonut esille.

Se mikä puhuu sitä vastaan, että tämä oikeus olisi yksityisellä on se, että lainsäätäjä on nimenomaan rajoittanut niiden piiriä, joilla on valtuudet hakea peruuttamista ympäristökaaren 24 luvun 11 § määräyksen mukaan. Yleisön ja yksityisten varten otettavan kiinnostuksen vuoksi osallistua ympäristöprosesseihin tuomioistuin katsoo kuitenkin, että koska kieltoa siitä ei ole, yksityisillä osapuolilla tulee olla oikeus vedota myös muihin perusteisiin, kun valtuutettu viranomaisen esille tuomiin.

Tuomioistuin ottaa sen vuoksi harkittaviksi perusteet, joihin Älvräddarnas jne., vetoavat.

Älvräddarna ovat esittäneet otteen vanhoilta verkkosuvuilta artikkeleista NRAB:n lupahakemuksesta RJK:lle mistä käy ilmi käy ilmi, että yhtiön edustajat ovat antaneet lausuntoja siitä, kuinka kuljetukset kaivokselta tapahtuvat tavalla, joka poikkeaa RJK:n luvasta. Tuomioistuin toteaa, että ei ole esitetty tositteita materiaalin aitoudesta ja myös siinä tapauksessa, että aitoutta ei kyseenalaisteta, kyseessä on toisen käden tietoja mediasta, eikä kyseessä ole sisäinen dokumentaatio NRAB:sta. Esitetty aineisto ei ole tuomioistuimen käsityksen mukaan riittävä, jotta voidaan katsoa, että hakemusprosessissa on NRAB:n taholta tapahtunut jonkinlaista harhaanjohtamista tai laiminlyöntejä tietojen antamisessa.

Älvräddarna jne. esittämä peruste ei siis ole syy luvan peruuttamiselle.

Ympäristökaaren 24 luvun 3 § 2 p

Tuomioistuin harkitsee tässä osassa seuraavaa.

Onko olemassa peruste peruuttamiselle sen seurauksena, että lupaa tai luvan ehtoja ei ole noudatettu ja poikkeama ei ole merkitykseltään vähäinen ympäristökaaren 24 luvun 3 § 2 p mukaan.

Hiekkavaraston muotoilu

Luonnonsuojeluvirasto on väittänyt, että kaivannaisjätelaitoksia ei ole rakennettu luvan mukaisesti. Hiekkavaraston osalta käytetty rakenne on ristiriidassa ehtojen 1 ja 2 kanssa. Homogeeninen moreenipato puuttuu ja sen sijaan eteläiseen varastoon rakennettua penger-oja-penger ratkaisua ei ole lupaharkittu. Virasto katsoo edelleen, että hiekka- ja selkeytsaltaan väliin rakennettu pato ei käynyt ilmi hakemuksesta. Virasto on myös väittänyt, että rakennettu muotoilu merkitsee luvattoman ympäristövaikutuksen riskiä. Virasto on edelleen väittänyt, että hiekka- ja selkeytsallasta ympäröivä rakenne sijaitsee osittain kiinteistössä Kaunisvaara 2:5, joka on luvallisen toiminta-alueen ulkopuolella.

Yhtiö on esittänyt, että varaston muotoilu täsmää pääasiassa sen kanssa, mikä käy ilmi aineistosta RJK:lle. Yhtiö on edelleen osoittanut tutkimuksillaan, että mitään vuotoa ei esiinny laitoksesta. Mitään laiminlyöntejä ei ole tehty luvan tai ehtojen suhteen. Lopullinen muotoilu on raportoitu läänin lääninhallitukselle vuonna 2019 sen jälkeen, kun KIAB otti haltuunsa ja käynnisti toiminnan uudelleen. Koskien kiinteistötunnuksia yhtiö katsoo, että RJK:n luvassa ei ole nimenomaisia rajoituksia liittyen yksittäisiin kiinteistöihin. Ainoa tätä koskeva kuvaus luvassa on loppulause ehdossa 1, josta käy ilmi, että " Yhtiö ei saa rakentaa laitoksia maalle, johon sillä ei ole käyttöoikeutta ennen kuin yhtiö on saanut tähän maahan käyttöoikeuden. " Tämän kysymyksen NRAB ratkaisi ennen töiden aloittamista kyseisissä kiinteistöissä. Mitään muuta nimenomaista rajoitusta siitä, mitä kiinteistöjä saadaan käyttää toimintaan, ei käy ilmi RJK:n luvasta. Yhtiö muistuttaa, että ajankohtaista aluetta koskee käyttöoikeussopimus, joka antaa toiminnan harjoittajalle/KIAB:lle määräämisoikeuden maahan ja että alue mahtuu marginaalilla voimassa olevaan maankäyttöohjeeseen.

Maa- ja ympäristötuomioistuin tekee seuraavan arvion.

Maa- ja ympäristötuomioistuim toteaa aluksi, että RJK:n päätöksestä ei käy ilmi millainen muotoilu täsmälleen hiekkavarastolle on hyväksytty, mutta että lupa annetaan rakentaa ”penkereitä ja ojia suunnitelluille toiminta-alueille”. Hakemuksen teknisestä kuvauksesta käy ilmi seuraava hiekka- ja selkeytysaltaan kuvaus.

”Hiekkavaraston itäosaan rakennetaan pato, jonka tarkoituksena on sisältää selkeytysaltaan vesi. Läntiseen osaan rakennetaan autotie/penger (noin 5 m ajokaista) ja sen sisäpuolelle keruuoja, joka liitetään selkeytysaltaaseen. Tien/penkereen tarkoituksena on estää vettä hiekkavaraston alueelta leviämästä ympäristöön, toimia fyysisenä suojana, mikäli varastoitu hiekka alkaisi valua sekä estää vettä virtaamasta ympäristöstä vapaasti alueelle. Tietä pitkin päästään myös padolle.” Edelleen teknisestä kuvauksesta käy ilmi, että hiekka- ja selkeytysaltaasta annettu luonnos on hiekka- ja selkeytysaltaan periaatepiirros ja periaatteellinen muotoilu ja että ”rakentaminen muilla menetelmillä ja materiaaleilla/massoilla, jotka ovat vähintään yhtä turvallisia kuin kuvatut, tullaan selvittämään yksityiskohtaisesti”.

Tuomioistuim on määrännyt juttuun patoasiantuntijan, jonka tehtävänä on tarkistaa ja arvioida ovatko rakennetut pato-/pengerrakennelmat RJK:n päätöksen mukaisia sekä mitä riskejä on olemassa. Hiekkavarastoa koskevasta lausunnosta tehdään seuraava yhteenveto.

”Hiekkavarasto pitäisi teknisen kuvauksen mukaan ympäröidä autotiellä/penkereellä, jonka tarkoituksena on muun muassa toimia fyysisenä esteenä, mikäli varastoitu hiekka valuisi. Varaston eteläisen osan myötä on rakennettu kaksi rinnakkaista pengertä yhden sijasta ja hiekka on tietyllä osuudella sisäpengertä vasten. Sen, että hiekka on pengertä vasten, ei katsota olevan poikkeama yleisestä ehdosta. Se, että on rakennettu kaksi pengertä yhden sijasta, on mahdollisesti poikkeama suhteessa yleiseen ehtoon, mutta rakenne merkitsee kahta estettä minkä katsotaan olevan edullista turvallisuuden kannalta. Penkereiden stabiliteettia ei arvioida ongelmalliseksi,

mutta sitä ei ole todennettu laskelmin, mikä katsotaan puutteeksi niillä osuuksilla, joilla sisäpenkerein alavirran puoleinen luiska yhtyy keruuojan luiskaan.”

Tuomioistuin toteaa, että teknisen kuvauksen suhteellisen avoin muotoilu, jonka mukaan muita rakenteita, jotka ovat yhtä turvallisia, voidaan selvittää, yhdessä luvan muotoilun kanssa, merkitsee, että ei ole olemassa konkreettista luvan saanutta muotoilua, johon verrata toteutettua/rakennettua laitosta.

Arvio mahdollisista luvan vastaisista poikkeamista täytyy siinä tapauksessa tehdä sekä muotoilun että toiminnan yhdistelmänä. Tuomioistuimen arvio on,

että ulkopenger ja varaston ympärillä olevat osat sisäpenkereestä yhdessä vettä selkeytysaltaaseen johtavien ojien kanssa, täytyy arvioida

kokonaisuutena, kuin kysymyksessä olisi sama periaateratkaisu, mikä mainittiin hakemuksessa. Tämä edellyttää, että hiekkakartiolle saadaan rakennettua korkeutta ja että kiintoainepitoisuuden on oltava hakemuksesta ilmenevä, minkä yhtiö on osoittanut sen olevan vuodesta 2019.

Morenipenkereen, jonka luonnonsuojeluvirasto on väittänyt puuttuvan hiekkavaraston itäosasta, tarkoituksena olisi tuomioistuimen mukaan pitää vesi selkeytysaltaassa ja rakennettu selkeytysallas ei ole niin laaja kuin käy ilmi hakemuksessa olevasta periaatepiirustuksesta. Koskien hiekkavaraston ympärille rakennetun laitoksen toimintaa, ei ole tullut esille mitään, mikä osoittaa, että rakennettu muotoilu ei ole riittävä ympäristövaikutusten minimoimiseksi ympäröivään suomaahan tai ympäristöön yleensä. Ei siis ole mitään tukea sille, että meneillään on sallimaton ympäristövaikutus.

Patoteknisen asiantuntijan tarkastuksen mukaan hiekkavarastoa ympäröivä rakenne täyttää odotetun patoturvallisuuden ja noudattaa Gruv-RIDAS:in suuntalinjoja, joten lausunnosta käy ilmi, että ei ole helppoa arvioida mitkä osat Gruv-RIDAS:sta ovat soveltuvia koskien penkereiden rakenteellista muotoilua. Asiantuntija on arvioinut, että stabiliteetti ei ole ongelmallinen, mutta toteaa, että yhtiö ei ole todentanut tätä laskelmin, minkä asiantuntija

arvioi puutteeksi niillä osuuksilla, missä sisäpenkereen alavirranpuoleinen luista yhtyy keruuojan luiskaan.

Tuomioistuin arvioi, että tämä tulee voida käsitellä valvonnan puitteissa. Koskien luonnonsuojeluviraston väittämää, että kiinteistö Kaunisvaara 2:5 on otettu toiminnan käyttöön vastoin voimassa olevaa lupaa, tuomioistuin toteaa, että täsmälliset maininnat ja rajoitukset puuttuvat luvasta ja että kiinteistö kuuluu maankäyttöohjeen ja käyttöoikeussopimuksen piiriin. Suhteessa toiminta-alueen suuruuteen poikkeama on marginaalinen, eikä sen arvioida aiheuttavan mitään vahinkoa tai vahingon riskiä tai muuta haittaa. Kyseessä ei siten ole poikkeama luvasta ja joka tapauksessa se on vähämerkityksinen.

Tuomioistuin katsoo kaikkiaan, että rakennettu muotoilu ei ole poikkeama hakemuksesta tai luvasta ja että muotoilun kokonaisuudessaan on katsottava sisältyvän käsitteeseen ”muut rakenteet, jotka ovat yhtä turvallisia”, mikä mainittiin hakemuksessa. Se mitä Mona Kumpula on esittänyt, että vesi voi jäädä seisomaan ojaan penkereen sisäpuolelle siinä osassa, joka on hänen kiinteistönsä rajalla, ei muuta tuomioistuimen arviota, mutta se on asia, jota tulee seurata valvonnan puitteissa.

Hiekkavaraston muotoilu ei siten ole peruste peruuttamiselle ympäristökaaren 24 luvun 3 § p. 2 mukaan.

Selkeytsaltaan muotoilu

Luonnonsuojeluvirasto on väittänyt, että selkeytsaltaan muotoilu ja toiminta poikkeavat lupaehtoista 1, 2, 3 ja 4. Virasto on esittänyt seuraavaa.

- Selkeytsallas on kaivettu maahan ja siitä puuttuvat homogeeniset moreenipadot, jotka olisi pitänyt rakentaa RJK:lle tehdyn hakemuksen mukaan.
- Selkeytsallasta ei ympäröi tiivis rakenne sille korkeudelle ja sillä muotoillulla, mitä mainitaan RJK:n luvassa. Vedenvaihtoa tapahtuu sen vuoksi ympärillä olevan suon kanssa (Tapulivuoma).
- Selkeytsaltaan pinta-ala ja kapasiteetti on 10 prosenttia haetusta koosta.
- Selkeytsaltaasta puuttuu tulva-aukko, joka piti rakentaa RJK:lle tehdyn hakemuksen mukaan.

Läänin lääninhallitus on antanut ilmaisen samanlaisesta asenteestaan lausunnossaan. Luonnonsuojeluvirasto on myös viitannut lääninhallituksen velvoitusmääräyksiin valvonta-asiassa vuodelta 2018. Lääninhallitus on ilmoittanut, että asiaa ei ole käsitelty loppuun.

Leif Ramm-Schmidt on esittänyt, että NRAB on hakemuksessaan kuvannut, että se rakentaa niin suuren selkeytsaltaan, että vettä ei tarvitse purkaa jouluhuhtikuussa, jolloin veden virtaama Muonionjoessa on alhainen. Altaan kokonaispinta-alan piti olla 1,2 km². Tällöin veden seisonta-aika altaassa olisi hyvin pitkä, millä olisi suotuisa vaikutus veteen ennen sen pumppaamista Muonionjokeen. Nykyinen allas on kuitenkin pinta-alaltaan pienempi kuin 0,1 km², siis vain noin 8 prosenttia aiotusta altaasta. Maksimaalinen kapasiteetti on tällöin vain noin 250 000 m³. Tämä ei tee mahdolliseksi varastoida purkuja. Varastointikapasiteetti vastaa käytännössä vain noin viikkoa keskimääräisellä kuormituksella. Allas on erittäin pieni verrattuna muihin kaivoksiin sekä Suomessa että Ruotsissa. Vertailuna voidaan mainita Aitikin allas, jonka kapasiteetti on jopa 20 Mm³. Tämä vastaa kahden vuoden seisonta-aikaa. Muilla kaivoksilla on tyypillisesti altaat, joiden veden seisonta-aika on puoli vuotta – yksi vuosi

Yhtiö on esittänyt mm. seuraavaa. Rakennettu muotoilu poikkeaa enemmän selkeytsaltaan kuin hiekkavaraston osalta. Nykyinen selkeytsallas täyttää asianmukaiset rakennevaatimukset, joita hakemuksessa tarkoitettiin. Yhtiön arvio on myös, että pitempi ja korkeampi patopenger aiheuttaa suurempia vuotoja suohon, koska veden gradientti suuntautuu ulospäin korkeammassa padoissa patoamiskorkeuden ollessa suurempi ja penkereen ollessa pitempi.

Patoturvallisuusasiantuntijan lausunnosta voidaan tässä osassa tehdä yhteenveto, että selkeytsaltaan muotoilu ei täsmää sen kanssa mikä tilitettiin teknisessä kuvauksessa, mutta että myös tästä käy ilmi, että ”Että rakentaminen muilla menetelmillä ja materiaaleilla/massoilla on vähintään

yhtä turvallista kuin se mikä kuvattiin, tullaan selvittämään yksityiskohtaisesti”. Patoturvallisuusperspektiivistä katsoen valittu ratkaisu on kuitenkin parempi, koska siitä aiheutuu hyvin pieni veden paine patoa kohtaan. Padosta puuttuu kuitenkin tulvaluukku mikä on poikkeama yleisestä ehdosta. Poikkeamaa lieventää tietyssä määrin se, että mahdollisen tulvimisen riski padossa arvioidaan suhteellisen pieneksi padon muotoilun ja padon matalan korkeuden ansiosta.

Maa- ja ympäristötuomioistuin tekee seuraavaa arvion.

RJK:n päätös ja hakemus

Maa- ja ympäristötuomioistuin toteaa ensinnäkin, että RJK:n selkeytysallasta koskevasta päätöksestä ei myöskään käy ilmi, mikä täsmällinen muotoilu on hyväksytty, mutta että lupa annetaan ”rakentaa ja käyttää prosessivesiallasta patoineen ja siihen kuuluvine laitoksineen”. Teknisestä kuvauksesta hakemuksessa käy ilmi sen lisäksi, mikä käy ilmi yllä kohdassa hiekkavarastosta, että ”Rakenne tulee olemaan homogeeninen moreenipato ilman tiivissydäntä” sekä että ”Tulva-aukko rakennetaan siten, että ulos virtaava vesi johdetaan ympäröivälle kosteikkoalueelle.”

On kiistatonta, että selkeytysaltaaseen rakennettu pato on sekä huomattavasti lyhyempi kuin mikä käy ilmi teknisessä kuvauksessa olevasta periaatepiirroksesta ja tasot ovat matalampia kuin hakemuksessa ilmoitetaan koskien harjakorkeutta, patoamisrajaa ja korkeinta normaalitasoa. Hakemuksesta ei myöskään käy ilmi, että pato kaivettaisiin maahan. Aineistossa ei mainittu mikä tilavuus oli tarkoitus rakentaa selkeytysaltaaseen, mutta että nykyinen pinta-ala on pienempi kuin se periaatemuotoilu, jota tarkoitettiin hakemuksessa, mikä saadaan katsoa itsestään selväksi. Tuomioistuin panee merkille, että tekninen kuvaus ilmoittaa minkä tilavuuden prosessivesialtaalla on tarkoitus sisältää, mutta ei mitään mainittua tilavuutta selkeytysaltaalle.

Vuodot, vedenvaihto

Vuoto ja vedenvaihto selkeytsaltaasta ympäröivään suohon on suurempi nykyisestä laitoksessa kuin haetussa, tuomioistuin katsoo, että tiettyä ulosvirtausta/vuotoa olisi tapahtunut myös yllä mainitusta patopenkereestä, koska homogeeninen moreenipenger ei ole täysin tiivis.

Vuotojen/ulosvirtauksen eroa näiden kahden rakenteen välillä ei ole mahdollista arvioida osapuolten tässä jutussa esittämän aineiston perustella.

Yhtiö on tilittänyt vaikutuksia, joita on aiheutettu vesikemiallisiin parametreihin ja pohjaveden korkeuksiin vuodesta 2019 ympäröivässä suovedessä ja purkuvesissä. Normaaliolosuhteissa vesigradientti on suuntautunut sisään päin. Tuomioistuin arvioi tulosten osoittavan, että merkittävää ulosvirtausta/vuotoa tai mitään sallimatonta ympäristövaikutusta ei tapahdu. On esitetty väitteitä, että näitä vesikemiallisia analyyseja varten otettu vesi ei ole edustavaa, mutta tuomioistuin ei katso tässä jutussa annettujen kuvausten perusteella aiheelliseksi kyseenalaistaa näytteenottometodiikkaa, tuloksia tai arviointeja.

Seisonta-aika, hehkutusjäännös

Pienempi selkeytysallas merkitsee, että veden seisonta-aika lyhenee, mikä voi vaikuttaa hiukkasiin sidottuihin saasteisiin Muonionjoessa. Ehdosta 4 käy ilmi ohjearvon hehkutusjäännökselle kiinteässä aineessa purkuveteen olevan 20 mg/l. Ei ole tullut esiin muuta kuin, että yhtiö nykyisessä toiminnassa selviää tästä ohjearvosta. Yhtiön ympäristöraporteista vuosilta 2019 ja 2020 käy ilmi, että tuotanto oli noin 5,75 ja vastaavasti noin 6,45 Mtonnia louhittua malmia vuodessa. Yhtiö on pääkäsittelyssä vahvistanut, että tämä on nykyinen tuotantotaso. Mitä lisääntynyt louhinta verrattuna tämän päivän louhintavauhtiin merkitsisi muuttuvin seisonta-aikojen tai Muonionjokeen purettavien vesimäärien osalta merkitsisi, ei ole osoitettu.

Veden purku jne.

Maa- ja ympäristötuomioistuin toteaa, että purkuveden volyymit ovat alle teknisessä kuvauksessa ilmoitettujen volyymien paitsi vuonna 2018, jolloin

avolouhos tyhjennettiin. Olemme edelleen edellisessä kappaleessa todenneet, että ei ole tullut esille muuta kuin, että luvassa mainittuja ehtoja purkuvedessä olevista epäpuhtauksista, hehkutusjäänteistä noudatetaan. Näytteenotto ja seuranta Muonionjoessa ovat asianmukaisia, eikä niissä ole mitään sellaista, mikä osoittaa, että ympäristönormeja ylitettäisiin tai että jokin muu luvaton ympäristövaikutus olisi meneillään. Näistä toteamuksista huolimatta tuomioistuin arvioi, että yhtiö rakentamalla huomattavasti pienemmän selkeytysaltaan ei ole toiminut rajoittaakseen purkua toiminnasta purkuvesistöön niin pitkälle, kuin se on teknisesti mahdollista (ehto 4).

Patoturvallisuus ja tulva-aukko

Tuomioistuimen asiantuntijan lausunnosta käy ilmi, että patoturvallisuus on parempi patopenkeren ollessa kaivettu maahan eikä patopenkereiden rakenteesta ole mielipiteitä, jotka ovat ristiriidasta Gruv-RIDAS:n kanssa, paitsi kysymys tulva-aukon puuttumisesta. On kiistatonta, että selkeytysaltaasta puuttuu tulva-aukko mikä on selvä poikkeama suuntaviivoista Gruv-RIDAS:ssa. Yhtiö on pääkäsittelyssä myöntynyt rakentamaan tulva-aukon, jos viranomaisten käsitys on, että se on rakennettava. Tuomioistuin arvioi, että sellainen tulee rakentaa mahdollisimman pian. Sen puuttumisella ei ole vähäinen merkitys, vaikka asiantuntijan arviosta käy samanaikaisesti ilmi, että edellytykset patopenkereessä ovat sellaiset, että patopenger selviytyy tietyistä liikapatoamisesta. Tuomioistuin katsoo, että tulva-aukon rakentaminen tulee käsitellä mahdollisimman pian valvonnan yhteydessä.

Koostettu arvio

Tulva-aukon puuttuminen on poikkeama, jolla ei ole vähäinen merkitys, koska se on ristiriidassa Gruv-RIDAS:n patoturvallisuussääntöjen kanssa. Tuomioistuin katsoo kuitenkin, että tämä poikkeama on mahdollista korjata lähiaikoina ja yhtiö on myös sitoutunut tähän pääkäsittelyssä.

Se, että selkeytysallas on muotoiltu pinta-alaltaan huomattavasti pienemmäksi kuin hakemuksessa, on myös poikkeama, jolla ei ole vähäinen merkitys. Yhtiö selviytyy tämän päivän tuotantovolyyymillaan RJK:n luvassa olevista päästöehdoista (ehto 4) purkuvesistöön eikä purkuvesimääräkään ylitä hakemuksessa mainittua määrää. Kuten tuomioistuin on todennut yllä, ei kuitenkaan ole itsestään selvää, että näin olisi maksimaalisessa luvan sallimassa tuotantovolyyymissa. Tuomioistuin arvioi, että yhtiö ei ole muotoilemalla pienemmän selkeytsaltaan, toiminut purkamisen rajoittamiseksi purkuvesistöihin niin pitkälle kuin se on teknisesti mahdollista (ehto 4).

Yhteenvedona tuomioistuin katsoo, että selkeytsaltaan muotoilu on poikkeama, jolla ei ole vähäinen merkitys ja joka on peruste peruuttamiselle 24 luvun 3 § p. 2 mukaan.

Patojen vaikutusluokittelu

Luonnonsuojeluvirasto on väittänyt, että yhtiö ei ole toimittanut tilitystä, joka käy ilmi ehdosta 2. Tilityksen toimittamisen puuttuminen lääninhallitukselle on mm. merkinnyt, että lääninhallitus ei ole voinut vaikutusluokitella hiekka- ja selkeytysaltaan patoja. Virasto on myös esittänyt, että myös vaikutusluokka U vaatii muodollisen päätöksen lääninhallitukselta.

Yhtiö on esittänyt, että se on jättänyt lääninhallitukselle tammikuussa 2019 aineiston, joka sisälsi aineiston sekä prosessivesiallasta että hiekka- ja selkeytysallasta varten. Dialogissa läänin lääninhallituksen kanssa ja sen jälkeen, kun täydentävä materiaali on jätetty sisään, lääninhallitus on vähitellen luokitellut prosessivesialtaan padot luokkaan C. Yhtiön ehdotuksen mukaan hiekka- ja selkeytysallasta ympäröivät padot tulee määrittellä kategoriaan U, ts. ilman luokitusta. Lääninhallitus ei ole luokitellut näitä penkereitä.

Maa- ja ympäristötuomioistuin toteaa tässä osassa, että sisään jätetystä materiaalista on ollut käynnissä prosessi ja mielipiteiden vaihto täydennyksistä nykyisen toiminnanharjoittajan ja lääninhallituksen kanssa vuoden 2019 alusta ja joka mahdollisesti jatkuu edelleen. Tuomioistuin ei voi arvioida onko aikaisempi toiminnanharjoittaja toimittanut ehtoa 2 koskevan tilityksen vai ei, mutta toteaa, että nykyinen toiminnanharjoittaja näyttää tekevän sen, mikä odotetaan aiheutuvan ehdosta 2.

Sivukivivaraston muotoilu

Luonnonsuojeluvirasto väittää, että keruuojaa, joka piti rakentaa RJK:lle tehdyn hakemuksen mukaan sivukivivaraston ympärille, ei ole rakennettu, mikä on ristiriidassa ehdon 21 ja yleisen ehdon kanssa ja kyseessä ei ole merkitykseltään vähäinen poikkeama.

Yhtiö on esittänyt, että ainoastaan eteläinen osa luvallisesta varastoalueesta on otettu käyttöön. Haetun sivukivivarastoalueen läpi kulkee vedenjakaja länsi-itä-suunnassa. Keruuoja ei täten ole tässä vaiheessa ajankohtainen varaston pohjoisosalle, jonne varastointia ei ole vielä aloitettu.

Varaston eteläosan keruuojan osalta yhtiö kertoo, että koko RJK:lle jätettyyn aineistoon merkittyä ojaa ei ole rakennettu. Yhtiön mukaan taustana on se, että on voitu todeta, että hulevesi, joka oli tarkoitus kerätä ojaan, valuu kuitenkin luonnollisesti prosessivesialtaaseen (PWP), josta se menee prosessivirtaan yhdessä kaivoksesta tulevan tyhjennyspumppausveden jne. kanssa. Keruuojien tarkoituksen estää huleveden hallitsematon valuminen ympäristöön luonto hoitaa täten itse luonnollisen varaston ja PWP:n välisen kaltevuuden ansiosta (varasto on osittain rakennettu luiskaan, joka viettää luonnollisesti allasta kohti). Muutoin suolla on vedenjakaja varaston alla, mikä vahvistaa edelleen valumista varaston eteläosasta PWP:tä kohti. Yhtiö on sitoutunut kaivamaan ojan koko RJK:lle annettuun materiaaliin merkityn osuuden matkalle. Yhtiö ei näe minkä tarkoituksen tämä täyttää, mutta jos asia/ojan kaivaminen katsotaan niin tärkeäksi kuin luonnonsuojeluviraston lausunnossa mainitaan - syyksi voimassa olevan luvan peruuttamiselle - yhtiö on luonnollisesti valmis "tekemään oikaisun".

Maa- ja ympäristötuomioistuim toteaa, että luvasta käy ilmi, että ojat on kaivettava sivukivivaraston ympärille ja arvioi siksi, että ojien puuttuminen sinänsä on poikkeama luvasta. Ojien kaivaminen on sellainen varotoimenpide, jota luvan haltijan on noudatettava. Sillä on myös periaatteellinen merkitys, että luvassa mainittu varotoimenpide on tehtävä välittömästi, ellei muuta käy ilmi ja että yleensä lisäpuuttuminen asiaan valvontaviranomaisen taholta ei tule olla tarpeellista. Koskien sivukivivaraston eteläpuolella olevaa ojaa, yhtiö osoittaa kuitenkin, että paikan luonnollisten olosuhteiden ansiosta on tapahtunut luonnollinen valuminen sivukivivarastosta prosessivesialtaaseen ja että yhtiö on ollut tietoinen tästä. Ei siis ole aiheutunut negatiivisia

ympäristövaikutuksia siksi, että oja ei ole rakennettu ja eikä myöskään voida väittää, että yhtiö jättämällä ojan rakentamatta, olisi ottanut riskejä suhteessa ympäristövaikutuksiin, koska yhtiö on tiennyt, että valuminen tapahtuu luonnollisesti. Yhtiö on ilmoittanut, että leikkuuojat sivukivivaraston pohjois- ja koillispuolelle rakennetaan lähiaikoina, koska sivukivivarasto laajenee, jolloin oja on tarpeen. Näiden olosuhteiden vallitessa tuomioistuin arvioi, että poikkeama on katsottava vähäiseksi.

Tällä hetkellä ei siis ole aihetta peruuttaa lupaa poikkeaman johdosta.

Kuljetukset

Luonnonsuojeluvirasto on esittänyt, että rautarikasteen kuljetukset tapahtuvat aivan eri tavalla ja eri suuntaan kuin mitä hakemuksesta RJK:lle käy ilmi. Hakemuksen mukaan rikaste piti pumpata putkia pitkin Äkäsjokisuuhun Suomessa, jossa rikaste kuivattaisiin suodattamalla ja lastattaisiin kuljetettavaksi rautateitse Perämeren satamiin. On kiistatonta, että rikaste kuljetetaan sen sijasta kuorma-autoilla yleisiä teitä pitkin Pitkäjärven uudelleenlastausasemalle Svappavaaraan ja edelleen malmirataa pitkin Narvikin satamaan. Luonnonsuojeluviraston arvio on, että kuljetukset ovat kaivostoiminnan seurannaistoimintaa. Viraston mukaan sillä ei ole merkitystä, että lupaa ei käytetä täysin tai että luvallisia laitoksia ei ole rakennettu. Sillä ei myöskään ole merkitystä, että kysymys ympäristörikoksesta ja luvattomasta ympäristötoiminnasta on syyttäjän harkitsema ja joka on lopettanut esitutinnan. Kysymys on pitkäaikaisesta ja pysyvästä poikkeamasta, jota ei voida poistaa ehtoja muuttamalla. Muutos olisi vaatinut ja vaatii luvan asian korjaamiseksi. Lääninhallitus on vahvistanut olosuhteet ja perusteet luonnonsuojeluviraston kanteessa.

Yhtiö on esittänyt mm. seuraavaa. Asiasta on keskusteltu edellisen toimintajakson aikana lääninhallituksen ja NRAB:n välillä. Lääninhallitus veti hyvin lyhyesti kuvattuna linjaa, että muutettu kuljetusratkaisu oli laitton

ja "rangaistava" ja teki silloisesta toiminnanharjoittajasta poliisi-ilmoituksen. Asian harkitsi syyttäjä, joka lopetti esitutkinnan ja jätti asian silleen sillä perustella, että "Kuljetuksilla ei voida katsoa olevan sellainen kytkös kaivosteollisuuteen, että yhtiö valitsemalla toisen kuljetusratkaisun kuin minkä se on ilmoittanut tutkimusvaiheessa, on täten rikkonut ehtoa 1, katso NJA 2004 s. 421." Yhtiö on edelleen esittänyt, että se on dialogissa lääninhallituksen/valvontaviranomaisen kanssa, mikä edelsi kaivoksen uudelleen käynnistämistä selkeästi tilitetty, että kuljetukset oli ainakin alkuvaiheessa tarkoitus järjestää samalla tavalla kuin aikaisemman toiminnan aikana. Yhtiö ei katso voivansa käsittää asiaa muulla tavalla kuin että lääninhallitus on hyväksynyt syyttäväviranomaisen arvion kuljetusten suhteesta voimassa olevaan lupaan. Se, että tuomioistuin esillä olevassa harkinnassa tekisi muun johtopäätöksen, on yhtiön mielestä ilmeisen kohtuutonta. Sitä, kuinka kuljetuskysymys ratkaistaan pitemmällä aikavälillä edellyttäen, että toimintaa saadaan jatkaa, ei ole vielä ratkaistu. Tällä hetkellä on ainoastaan selvää, että kuorma-autokuljetukset Pitkäjärven uudelleenlastausasemalle saavat jatkua ja jatkuvat kuljetukset junalla Narvikiin ovat ainoa realistinen vaihtoehto lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä. Muut kuljetusratkaisut (kuten pumppausputki ja juna) vaativat lisäselvitystä ja jos ne katsotaan kestäviksi ja realistisiksi, ne vaativat kohtalaisia rakennusaikoja.

Yhtiö vahvistaa, että valittu kuljetusratkaisu poikkeaa niistä pitkän aikavälin kuljetusratkaisuista, joita RJK:n aineistossa kuvattiin harkintaa ja päätöstä varten. Yhtiö ei katso, että kuljetukset sinänsä olisivat luvanalaisia, eivätkä ne täten ole myöskään peruste ympäristökaaren 24 luvun 3 § p. 2 mukaiselle peruuttamiselle. Luonnonsuojeluvirasto olisi voinut nostaa kanteen ympäristökaaren 24 luvun 5 § mukaan. Luonnonsuojeluvirasto ei ole nostanut tällaista kannetta, vaan se on sen sijaan valinnut vedota olosuhteisiin peruuttamisen perusteina, mikä on ilmeisesti ristiriidassa ympäristökaaren (MB) mukaisen "toimenpidehierarkian" kanssa. Mitään tukea sille, että olisi

mahdollista ehtosäännellä koko kuljetusketju, ei muutoin löydy Hylte-tuomiosta, johon virasto vetoaa, ei edes tiekuljetuksia koko matkalle Pitkäjärvelle. Päin vastoin tuomiosta käy selvästi ilmi, että ainoastaan kuljetuksia "lähialueella" (KIAB:n käsityksen mukaan lähellä olevat kylät Kaunisvaara ja Sahavaara) voidaan yleensäkin säännellä ehdossa koskien toimintaa, joka aiheuttaa ajankohtaiset kuljetukset. Yhtiö on esittänyt, että häiriöitä olisi aiheutunut yhtä paljon, jos kuljetukset olisivat kulkeneet Suomen kautta.

Useat yksityiset vastapuolet ovat vaatineet kieltoa kuljetuksille Kaunisvaaran ja Sahavaaran läpi. Ne ovat myös huomauttaneet peittämättömien malmikuljetusten häiriöistä malmiradan varrella, Kiirunan länsipuolella ja että on olemassa riskejä pölystä, koska se sisältää erilaisia asbestimineraaleja. Meluhäiriöt ja liikenneturvallisuuskysymykset otettiin myös esille. Gabnan saamelaiskylä on esittänyt, että kuljetukset yleisellä tiellä saamelaiskylän alueen läpi Jonusuandosta Svappavaaraan vaikeuttavat poronhoitoa.

Maa- ja ympäristötuomioistuin tekee seuraavaa arvon. Nykyinen 2 Mtonnin rikastetuotanto vuodessa merkitsee kuljetuksina 85 lähtevää 90-tonnin kuorma-autoa vuorokaudessa (josta 64 tonnia katsotaan hyötykuormaksi). Häiriöt ja päästöt kuljetuksista luvanlaiseen laitokseen ja laitoksesta ovat seurannaistoimintaa, joiden tulee sisältyä ainakin sijainnin harkintaan. On myös mahdollista määrätä varotoimenpiteet häiriöiden rajoittamiseksi laitoksen lähialueella, jossa toimintaan liittyvät kuljetukset ovat dominoiva osa liikennekuormituksesta (katso mm. NJA 2004 s. 421).

Lääninhallituksella on ollut mahdollisuus toimia sekä kielloin että hakemalla uudelleen harkintaa tai uusia ehtoja asianmukaisilta osin. Yhtiöllä on edelleen mahdollisuus hakea muutoslupaa. On ilmeistä, että valittu kuljetusratkaisu on poikkeama siitä, mitä on mainittu hakemusasiakirjoissa ja täten myös yleisestä ehdosta.

Kysymys on siten siitä, katsotaanko poikkeaman olevan merkitykseltään vähäinen. Tuomioistuin toteaa, että valittu kuljetusratkaisu merkitsee huomattavasti pitempää matkaa maantiellä kuin jos harkittu ratkaisu olisi toteutunut. Muutos merkitsee, että asianomistajat ja Pitkäjärvelle menevän kuljetustien varrella olevissa yhdyskunnissa asuvat altistuvat häiriöille, joita heillä ei ollut aihetta pelätä. Nämä uudet ympäristövaikutukset eivät ole olleet harkinnan kohteena huomioonottosääntöjä vastaan. Tätä taustaa vasten poikkeaman ei voida katsoa olevan merkitykseltään vähäinen ja se on 24 luvun 3 § p. 2 mukaan peruste peruuttamiselle.

Rikastushiekan varastointitekniikka

Luonnonsuojeluvirasto on väittänyt, että RJK:n päätöksestä ei käy ilmi, onko yhtiö saanut luvan varastoida rikastushiekkaa hiekkavarastoon. Päätöksestä ei myöskään käy ilmi valittu varastointitekniikka. Hakemuksessa mainittu rikastushiekan varastointitekniikka ei ole se tekniikka, jota käytetään ja tämä merkitsee, että ehtoa 1 ei noudateta. Koska on käytetty tavanmukaista varastointia, rakenteiden muotoilut ovat virheellisiä ja hiekkavarasto olisi pitänyt ympäröidä tiiviillä padoilla. Luvaton rakenne merkitsee luvattoman vaikutuksen riskiä ympäristöön. Sisäpenkereet, jotka on rakennettu tarkoituksena pidätellä hiekkaa, ovat luvanalaista vesitoimintaa, jota ei ole lupaharkittu. Virasto on edelleen väittänyt, että hakemuksessa olevaan jätteenkäsittelysuunnitelmaan kaivannaisjäte on virheellisesti luokiteltu inertiksi ja että tämän vuoksi laitoksia ei ole muotoiltu oikein. Lisävaikutus jätteen virheellisestä luokituksesta on se, että jos nykyistä entisöimisehtoa noudatetaan, ei ole varmaa, että toimenpiteitä voidaan hyväksyä ja laitosta sulkea kaivannaisjäteasetuksen 72 § mukaisesti.

Yhtiö on korostanut, että voimassa oleva lupa käsittää rikastushiekan varastoinnin ja että käytetty varastointimenetelmä täsmää RJK:lle jätetyn aineiston kuvauksen kanssa. Odotettu kiintoainepitoisuus on saavutettu vuonna 2019. Hiekkakartion kaltevuus täsmää/lähestyy hakemuksessa

mainittua kaltevuutta. Saatavilla olevasta tieteellisistä tiedoista tai lainsäädännöstä ei ilmene, että hiekkavarasto on eristettävä ympäristöstä ympäröivillä "padoilla". Yhtiö katsoo, että sisäpenkereet ovat normaaleja tuotantotoimenpiteitä eivätkä ne ole luvanalaisia. Yhtiö on edelleen esittänyt, että syynä kaivannaisjätteen luokittelun muuttamiselle vuoden 2008 jätteenkäsittelysuunnitelman inertistä vuoden 2018 jätteenkäsittelysuunnitelmassa ei- inertiksi, on se, että kaivannaisjätteen kokonaispitoisuuksia on verrattu eri taustapitoisuuksien yhdistelmiin.

Maa- ja ympäristötuomioistuin tekee seuraavan arvion.

Luvan laajuus

Aluksi tuomioistuin toteaa, että RJK:n luvasta ei nimenomaan käy ilmi saadaanko rikastushiekkaa varastoida tai mitä menetelmää saadaan käyttää. Tällaisen täsmennyksen puuttuessa tuomioistuin tekee seuraavan tulkinnan.

RJK on antanut yhtiölle luvan käyttää rikastamo Kaunisvaarassa. Tuomioistuin toteaa, että rikastamon käytössä syntyy suuria määriä rikastushiekkaa. Koska sekä rikastushiekan karakterisointi että sen käsittelyn kuvaus ovat huomattava osa aineistoa hakemuksessa, on kohtuutonta, että RJK olisi ainoastaan harkinnut rikastamon käytön harkitsematta samanaikaisesti rikastushiekan käsittelyä, joka on mittava seuraus käytöstä. Tuomioistuin katsoo täten, että jos RJK:n tarkoitus olisi olla sallimatta rikastushiekan varastointia, se olisi pitänyt käydä ilmi päätöksestä. RJK:n antama päätös on siis tulkittava siten, että se sallii rikastushiekan varastoinnin. Tämä merkitsee myös, että yhtiön kuvaus varastoinnista ja tähän liittyvästä tekniikasta /menetelmästä saadaan katsoa harkituksi ja RJK:n hyväksymäksi.

Varastointitekniikka

Koskien luonnonsuojeluviraston väittämää, että varastointitekniikka on poikkeama hakemuksessa kuvatusta, tuomioistuin voi todeta, että toiminnan

on aikaisemmin ollut vaikeata päästä hakemuksessa mainittuihin rikastushiekan kiintoainepitoisuuksiin. Tämä on myös ollut kiistatonta jutussa. Seurauksena on ollut alussa suurempi hiekan leviäminen varastossa kuin mitä oli suunniteltu. KIAB:n otettua toiminnan haluunsa on tehty tiettyjä toimenpiteitä, kuten uuden halkaisijaltaan pienemmän putken rakentaminen rikastamon ja hiekkavaraston välille, jonka ansiosta kiintoainepitoisuus on lisääntynyt vuodesta 2019 ja pysytellyt 55–65 prosentin välillä. Tuomioistuin toteaa täten, että vaikka toiminnan on historiallisesti ollut vaikeata saavuttaa hakemuksessa mainittuja kiintoainepitoisuuksia, tehdyt toimenpiteet ovat tuottaneet tulosta ja kiintoainepitoisuus on vuodesta 2019 ollut hakemuksessa ilmoitettujen rajojen sisällä. Kiintoainepitoisuus on täten historiallisesti ollut poikkeava, kuten käy ilmi hakemuksesta, mutta se ei ole vuodesta 2019 ollut enää poikkeava. Rikastushiekka on historiallisesti levinnyt alhaisemmilla kiintoainepitoisuuksilla laajemmalle alueelle kuin hakemuksessa tarkoitettiin, sitä vastoin leviäminen on pysytellyt hiekka- ja selkeytsaltaalle haetulla ja tarkoitettulla alueella. Nyt hakemuksen puitteissa olevilla kiintoainepitoisuuksilla hiekkakartiota voidaan korottaa, mikä oli myös tarkoitus hakemuksessa. On kiistatonta, että varastoinnissa on ollut ongelmia mutta että toiminnan harjoittajalla ei ole ollut muuta suunnitelmaa kuin saada tämä korjattua.

Tuomioistuimen koostetun käsityksen mukaan yhtiö käyttää hakemuksessa esitettyä varastointitekniikkaa, eikä varastointitekniikka ei siten poikkea luvasta.

Sisäpenkereet

Siitä onko sisäpenkereiden rakentaminen luvanalaista toimintaa, tuomioistuin tekee seuraavan arvion. Maa- ja ympäristötuomioistuin (M 696–16) on aikaisemmin harkinnut hiekkavarastossa hiekan leviämisen ohjaamiseksi rakennettujen sisäpenkereiden /pistolaitureiden rakentamisen luvanalaisuuden. Tuomioistuin on tuolloin päätenyt siihen, että oli olemassa

edellytykset soveltaa poikkeusmääräystä ympäristökaaren 11 luvun 12 § mukaisesta lupavelvollisuudesta. Patoteknisen asiantuntijan lausunnosta tässä jutussa käy ilmi, että sisäpenkereiden stabiliteetin ei arvioida olevan ongelmallista, mutta myös, että todennäköisyys, että sisäpenkereen haveri leviäisi ulkopenkereen ulkopuolelle, riippuu monista parametreistä, joista ulkopengertä vasten olevan rikastushiekan paksuus on merkittävin yksityinen tekijä. Niin kauan, kun hiekkaa ei ole enempää kuin sitä oli katselmuksessa arviolta 1–2 metriä pengertä vasten, asiantuntija arvioi todennäköisyyden alhaiseksi, että oja ja ulkopenger joutuisivat tulvan alle sisäpenkereen haverissa. Rikastushiekka ja penkereen massat voisivat tilapäisesti tukkia ojan, mikä voisi olla ongelmallista, ellei sitä havaittaisi ajoissa. Pahimmassa tapauksessa vesi voisi virrata ulkopenkereen läpi ulkopuolella olevalle suolle.

Tätä taustaa vasten tuomioistuin arvioi, että ympäristökaaren 11 luvun 12 § mukainen poikkeusmääräys on sovellettavissa sisäpenkereeseen nykyisissä olosuhteissa. Penkereitä vasten olevan hiekan paksuus ja riski, että suuria hiekkamääriä valuisi ulos haverissa on hyvin pieni hiekkavaraston luiskan loivuudesta johtuen.

Kaivannaisjätteen karakterisointi

Tuomioistuin pane merkille aluksi, että silloisesta kaivannaisjäteasetuksesta (2008:722) ei käynyt ilmi, että vertailu olisi pitänyt tehdä kansallisiin taustapitoisuuksiin. Tuomioistuin toteaa, että yhtiö oli tietoinen siitä, että hakemuksen aikoihin oli olemassa EU- komission esitys koskien kansallisia taustapitoisuuksia ja kaivannaisjätteitä, mutta se ei katsonut, että saatavilla olisi ollut hyviä tietoja kansallisista taustapitoisuuksista ja että yhtiö käytti sen sijaan paikallisia taustapitoisuuksia, mitä voidaan pitää sen ajan käytäntönä. Hakemus lähetettiin edelleen RJK:lle ennen kuin EU-komission päätös tuli ja se otettiin käyttöön ruotsalaisessa lainsäädännössä vasta myöhemmin, sekä EU-komission että RJK:n päätöksen jälkeen.

Tuomioistuin toteaa, että yhtiön menettely luokittelussa ei ole ristiriidassa lain kanssa tai että sitä tulee kyseenalaistaa, koska se noudatti sen ajan sääntöjä ja käytäntöä. Kaivannaisjätteen sisältö oli myös tunnettu kokonaispitoisuuksina ja testit, jotka osoittavat kaivannaisjätteen ominaisuudet täristyskokeissa/uuttotesteinä ja ABA-testeinä, olivat myös perustana luokitukselle. Tätä taustaa vasten tuomioistuin katsoo, että on ei ole olemassa tukea sille, että RJK:n harkinnan tuloksena viranomaisen olisi asettanut muita vaatimuksia sivukivi- tai rikastushiekkalaitosten muotoilulle. Ehto 22 sisältää sitä paitsi vaatimukset lopettamis- ja jälkikäsittelysuunnitelman ja lopullisen jälkikäsittelysuunnitelman jatkuvalle päivittämiselle ennen toiminnan päättymistä. Uusi jätteenkäsittelysuunnitelma on jätetty yhtiön toimesta valvontaviranomaiselle vuonna 2018 ja viranomaisen ja yhtiön välillä on nyt käynnissä prosessi sen puutteiden korjaamiseksi, mikä on voimassa olevan kaivannaisjäteasetuksen (2013:319) mukaista. Se mitä on tullut esille, ei tuomioistuimen arvion mukaan ole poikkeama luvasta.

Sivukiven varastointiteknikka

Luonnonsuojeluvirasto on väittänyt, että hakemuksessa mainittu sivukiven varastointiteknikka ei ole tekniikka, jota käytetään ja että tämä merkitsee, että ehtoa 1 ja 21 ei noudateta. Luonnonsuojeluvirasto on edelleen väittänyt, että hakemuksessa RJK:lle mainittiin, että ”mitään kaivannaisjätettä, sivukiveä tai rikastushiekkaa ei synny, joka on potentiaalisesti happoa muodostavaa”, mutta että yhtiö varastoi nyt potentiaalisesti happoa muodostavaa sivukiveä varastoon, joka ei ole sovitettu tälle materiaalille. Luonnonsuojeluvirasto on myös esittänyt, että yhtiö on varastoinut 700 000 tonnia potentiaalisesti happoa muodostavaa vaahdotusmalmia avolouhokseen ja sivukivivarastoon, mihin ei ole lupaa. Suojatoimenpiteet potentiaalisesti happoa muodostavalle jätteelle puuttuvat.

Yhtiö on esittänyt, että aineistosta RJK:lle kävi ilmi, että oli suunniteltu potentiaalisesti happoa muodostavan ja nettopuskuroivan sivukiven yhteisvarastointia. Potentiaalisesti happoa muodostavan sivukiven määrä on rajoitettu osa sivukiven kokonaismäärästä, minkä myös vuosia jatkuneet karakterisoinnit osoittavat. Rikkisisältö- ja NP/AP-osuus 410 kpl vuosien 2010–2021 aikana karakterisoidu näytteestä osoittaa, että 7,6 prosentin näytteistä olevan ominaisuuksiltaan potentiaalisesti happoa muodostavaa ja 92,4 prosenttia näytteistä on nettopuskuroivia. Yhtiö katsoo, että tämä osoittaa sivukiven neutralisointikyvyn ylittävän reilusti sen potentiaalisen haponmuodostuskyvyn. Mitään sulfidipitoisempien osien erillään pitämistä ei ole katsottu aiheelliseksi ja tämä täsmää myös sen kanssa mitä esitettiin aineistossa RJK:lle.

Yhtiö vastustaa vaahdotusmalmin nimittämistä jätteeksi ja katsoo, että se on jatkuvasti prosessissa rikastettavaa malmia. Vaahdotusmalmia voidaan rikastaa jatkuvasti muun malmin kanssa tai erikseen omassa prosessissa alennettuun hintaan alhaisemman laadun takia.

Maa- ja ympäristötuomioistuin tekee seuraavan arvion.

Aluksi tuomioistuin toteaa, että RJK:lle tehtyyn hakemukseen liitetystä jätteenkäsittelysuunnitelmasta käy ilmi, että on olemassa tiedot tunnistetusta sulfidipitoisesta linssistä. Edelleen käy ilmi että ”Muu sivukivimateriaali sisältää hyvin alhaisia rikkipitoisuuksia (<0,1 painoprosenttia). Tänäpäin tunnettujen tietojen perusteella ei suunnitella sulfidipitoisempien raekokojen pitämistä erillään, koska kun niitä tavataan, volyyymi on pieni, mikä estää järkevää erillään pitämistä. Jos niitä esiintyy, tällöin tapahtuva sekoittuminen muuhun voimakkaasti puskuroivaan sivukivimateriaaliin estää happaman suotoveden syntymisen.” Edelleen samasta jätteenkäsittelysuunnitelmasta käy ilmi, että ABA-testit ovat antaneet tulokset neutralisointipotentiaalini kiintiöistä, jotka osoittavat voimakkaasti nettopuskuroivaa sivukiveä neljässä

viidestä analysoidusta näytteestä (NP/AP kiintiöt 13,1–97). Viides näyte osoittaa kiintiötä 1 ts. ei nettopuskuroiva. Tämän seurauksena suunnitelmassa mainitaan, että koska tämä sivukivityyppi sekoitetaan voimakkaasti nettopuskuroivan sivukiven kanssa, hapanta suotovettä ei synny. Ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta (YVA) (s. 34) hakemuksessa RJK:lle käy ilmi, että otettujen näytteiden volyymiosuutta tulevassa avolouhoksessa ei ole kvantifioitu, mutta arvion mukaan tämä ei vaikuta johtopäätöksiin, että tulokset karakterisoinnista (kokonaispitoisuusanalyysit, ABA-testit, täristyskokeet) osoittavat voimakasta nettopuskuroivaa kykyä sivukivessä ja alhaisia metallipitoisuuksia.

Tuomioistuin toteaa tämän pohjalta, että jätteenkäsittelysuunnitelmassa oli tietoja siitä, että osa sivukivestä oli potentiaalisesti happoa muodostavaa ja että kaikista tehdyistä analyyseistä tehty johtopäätös oli, että sivukivi oli voimakkaasti nettopuskuroivaa ja metallipitoisuudet alhaisia ja että erillään pitämistä ei oltu suunniteltu. Tästä ei käy mitään erityistä ilmi RJK:n päätöksestä ja mitään sivukiven erillään pitämistä ei myöskään asetettu ehdoksi, vaan ehdossa 21 mainitaan, että sivukiven varastoinnin tulee tapahtua sen mukaan mitä yhtiö on tilittänyt jutussa. Tuomioistuimen tulkinta tästä on, että RJK:lla oli tiedot kaivannaisjätteen sisällöstä ja että yhtiön kuvaama käsittely hyväksyttiin ja vahvistettiin ehdossa 21. Tuomioistuin toteaa myös jutussa esitetystä aineistosta, että seuraavat karakterisoinnit, jotka on tehty seuraavana vuonna RJK:n päätöksestä, osoittavat myös, että osa sivukivestä on potentiaalisesti happoa muodostavaa. Tilitetystä tuomioistuin tekee johtopäätöksen, että näytteiden osuus, jotka osoittavat happoa muodostavaa potentiaalia suhteessa näytteisiin, jotka osoittavat nettopuskuroivia ominaisuuksia, ei poikkea hakemuksessa mainituista olosuhteista.

Tuomioistuin katsoo näillä perusteilla, että sivukiven varastointi/varastointitekniikka ei poikkea luvasta.

Vaahdotusmalmin osalta tuomioistuin katsoo, että tämä ei täytä jätteen määritelmää ympäristökaaren 15 luvun 1 § mukaan, eikä kaivannaisjäteasetuksen (2013:319) 3 ja 4 §§ mukaan. Vaahdotusmalmi on resurssi/raaka-aine, jota voidaan käyttää tuotannossa, eikä se ole mitään sellaista, mistä yhtiöllä on tarkoitus päästä eroon. Yhtiöllä ei myöskään ole velvollisuutta hankkiutua eroon vaahdotusmalmista. Vaahdotusmalmin varasto ei tämän seurauksena ole myöskään mikään jätevarasto ja tuomioistuimen näkemyksen mukaan kyseessä ei myöskään ole muunlainen varasto. Tuomioistuin arvioi siis, että vaahdotusmalmin käsittely ei ole poikkeama luvasta. Tämä ei kuitenkaan estä sitä, että tämän malmin käsittely voi vaatia ylimääräisiä suoja- tai varotoimia tai valvontaviranomaisen asiaan puuttumista.

Yhteenvetona tuomioistuin katsoo, että näillä perusteilla varastointi/varastointitekniikka ei ole syy peruuttamiseen ympäristökaaren 24 luvun 3 § 2 p a tuella.

Valvontaohjelma

Luonnonsuojeluvirasto on aluksi väittänyt, että RJK:n lupaehdon 15 mukaisen lääninhallituksen hyväksymän valvontaohjelman puuttuminen on poikkeama, joka on otettava huomioon kokonaisarviossa,

Yhtiö on esittänyt, että toiminnan valvontaohjelmaa on päivitetty useaan otteeseen toukokuusta 2018, kun ensimmäinen tuotannon valvontaohjelma jätettiin sisään. Sen jälkeen on tehty jatkuvia tarkistuksia (muun muassa koskien melumittausten taajuutta) neuvonpidossa lääninhallituksen kanssa jatkuvan valvonnan puitteissa. Valvontaohjelma on laadittu ympäristökaaren (MB) vaatimusten ja toiminnanharjoittajan omavalvonta-asetuksen

(1998:901) mukaan. Yhtiö katsoo, tehneensä sen mikä on mahdollista ehdon 15 täyttämiseksi ja että sitä olosuhdetta, että valvontaviranomainen/lääninhallitus ei enää muodollisesti "hyväksy" valvontaohjelmaa, ei voida panna yhtiön syyksi. Lääninhallitus on pääkäsittelyssä vahvistanut olosuhteet, että se ei säännönmukaisesti hyväksy valvontaohjelmia.

Maa- ja ympäristötuomioistuin tekee seuraavan arvion.

Lääninhallitukselle on annettu oikeus ja velvollisuus RJK:n lupaehdon 15 kautta hyväksyä valvontaohjelma mikä on siten tiukennus omavalvonta-asetuksen määräysten lisäksi. Se merkitsee, että lääninhallituksen on täten käsiteltävä asia joko hyväksymällä yhtiön valvontaohjelma tai vaatia oikaisuvalituskelpoiseen päätökseen. Yhtiö on velvollinen noudattamaan lääninhallituksen vaatimusta, valittamaan päätöksestä tai hakeman ehtoihin muutosta. Yhtiö tai lääninhallitus eivät voi välttää vastuutaan toimimatta jättämisestä. Yhteenvedona tämä antaa vaikutelman, että sekä yhtiö että lääninhallitus ovat tietoisesti jättäneen noudattamatta lupaa. Maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo, että tässä on kysymys poikkeamasta ehdosta 15. On ollut ja on edelleen mahdollista korjata puutteet ja että mahdollisissa erimielisyyksissä saada asia harkituksi tuomioistuimessa. Tätä taustaa vasten tuomioistuin katsoo, että poikkeama ei kokonaisvaltaisessa arvioinnissa ole peruste luvan peruuttamiselle.

Ympäristökaaren 24 luvun 3 § 3 p

Tuomioistuimen on tässä osassa harkittava seuraavaa.

Onko olemassa peruste peruuttamiselle sen seurauksena, että on aiheutunut merkitykseltään huomattava haitta, jota ei voitu ennakoida, kun toiminta sallittiin ympäristökaaren 24 luvun 3 § 3 p mukaan?

Tyhjennyspumppaus, pohjaveden aleneminen

Luonnonsuojeluvirasto on esittänyt, että Kokkovuoman suossa on tapahtunut huomattavasti suurempi pohjaveden aleneminen kuin mitä hakemuksessa RJK:lle kuvattiin. Ympäristövaikutusten arviointiselostuksen (YVA) mukaan pohjaveden aleneminen voisi olla jopa 0,3 m maakerroksissa ja noin 50 m avolouhoksen pohjoisesta ja läntisestä reunasta avolouhoksen ympärillä. Aleneminen on sen sijaan noin 16 m. Koska suo kuuluu luokkaan 1 kosteikkoinventoinnissa ja se on poronhoidon kansallinen intressi, sattuneella haitalla on huomattava merkitys.

Yhtiö on väittänyt, että kyseessä on kirjoitusvirhe YVA:ssa. Kahdessa pohjana olevassa hydrologisessa tutkimuksessa kuvataan osittain 0,3 m lasku 50 m penkereestä koskien vaikutusta maakeroksiin avolouhoksen tyhjentämisen yhteydessä, osittain 0,3 m peruskalliossa noin 850 m avolouhoksen keskeltä lukien. Yhteenvedollinen johtopäätös YVA:ssa on ollut virheellinen. Yhtiö on edelleen väittänyt, että on olemassa kuvauksia huomattavasta epävarmuudesta ja että RJK:n olisi pitänyt ennakoida nyt sattuneen alenemisen laajuus. Aleneminen on sitä suuruusluokkaa, mitä voidaan normaalisti odottaa vastaavan kokoisessa ja muotoisessa avolouhoksessa. Yhtiö on pääkäsittelyssä esittänyt aineiston, joka yhtiön mukaan osoittaa, että pohjaveden vuoto pysyttelee lasketuissa ja hakemuksessa mainituissa määrissä. Yhtiö on edelleen tilittänyt kasviston inventointeja, jotka osoittavat, että noin 70 ha alue ei ole enää toiminnallista

Maa- ja ympäristötuomioistuin

suota muuttuneen kasviston koostumuksen seurauksena, mutta se ei ole kuitenkaan kuivunut. Yhtiö katsoo, että tämä ei ole merkitykseltään suuri haitta. Kysymys on palautuvasta alenemisesta pitkällä aikavälillä ja 70 ha pinta-alasta, joka vastaa noin 2 prosenttia Kokkovuoman suosta ja noin 0,5 promillea kaikista luokkaan 1 kuuluvista soista m Pajalan kunnassa.

Maa- ja ympäristötuomioistuin tekee seuraavan arvion.

Aluksi todetaan, että RJK on päätöksessään antanut NRAB:lle luvan johtaa pois kaivokseen valuvaa pohjavettä ilman tarkempaa täsmennystä määristä tai laskusyvyydestä. YVA-hakemuksessa RJK:lle käsitellään pohjaveden alenemista viitaten aineistoraportteihin.

Tuomioistuin ei ole yhtä mieltä luonnonsuojeluviraston suhteellisen kategorisen käsityksen kanssa tai yhtiön käsityksen kanssa siitä, että kyseessä olisi ainoastaan kirjoitusvirhe. Tuomioistuimen mukaan käy ilmi, että arvioinneissa on huomattavaa epävarmuutta ja että lisäselvityksiä vaaditaan koepumppausten muodossa mallien kalibroimiseksi, halkeamavyöhykkeiden löytämiseksi ja kenttäkokeita pintaveden valumisen todentamiseksi peruskallioon. YVA on hyvin selkeä arviossaan, että vaikutusalue maakerroksissa on rajoitettu, myös silloin kun avolouhos on syvimmillään ”peruskallion ja turvekerroksen välisen paksun ja tiiviin moreenikerroksen ansiosta”. Moreeninäytteiden K-arvojen arvioinnin väitetään sitä paitsi vahvistavan tätä arviota (YVA sivut 131–135). Täten voidaan jälkikäteen kyseenalaistaa, ovatko selvitykset olleet riittäviä, jotta ne voivat olla perustana johtopäätöksille YVA:ssa ja RJK:n lupapäätökselle. Maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo kuitenkin, että RJK ei voinut ennakoida alenemisen laajuutta ja vaikutuksenalaisen suoalueen suuruutta, kun lupa annettiin.

Kysymys on nyt siitä, onko tapahtunut merkitykseltään huomattava haitta. Kyseessä olevan lainkohdan esitöistä käy ilmi ainoastaan seuraavaa. ”Kolmas kohta vastaa lähinnä ympäristösuojelain 23 § ensimmäisen kappaleen kolmatta kohtaa. Ensisijaisesti on käytettävä 5 § ensimmäisen kappaleen viidennen kohdan mahdollisuuksia uudelleenharkintaan. Vaikeammissa olosuhteissa, joita ei voida auttaa ehtojen muutoksella, voi peruuttaminen tapahtua tai voidaan antaa kielto toiminnan jatkamiselle” (prop. 1997/98:45, del 2, s. 255).

Maa- ja ympäristöylytuomioistuin (MÖD) on oikeustapauksessa MÖD 2015:51, Långforsen, viitaten MÖD:n ratkaisuun 12 helmikuuta 2014 jutussa M 1423–13 selvittänyt, että ympäristökaaren 24 luvun 3 § 3:ssa tarkoitetaan todellisia haittoja, joilla on huomattava merkitys ja joita ei ole voitu ennakoita lupaa harkittaessa.

Maa- ja ympäristötuomioistuin tekee seuraavan arvion. Käsite *haitta, jolla on huomattava merkitys*, on myös ympäristökaaren 2 luvun 9 §:ssä. Jos sellaista haittaa odotetaan tulevan huolimatta, että kaikkiin kohtuullisiin suojoitoimiin ja varotoimiin on ryhdytty, toiminta tai toimenpide ei ole sallittu ja se on kiellettävä, ellei hallitus ole arvioinut, että on olemassa erityiset syyt. Tuomioistuin katsoo, että samaa tasoa haittakäsitteestä on sovellettava harkittaessa luvan peruuttamista. Huolimatta Kokkovuoman suon luokittelusta kosteikkoinventoinnin mukaan, se ei ole valtakunnallinen luonnonsuojelun intressi tai Natura 2000-alue. Mitään muodollista ympäristökaaren 7 luvun mukaista suojaa ei myöskään ole. Suo on kuitenkin valtakunnallinen poronhoidon intressi Muonion saamelaiskylässä. Saamelaiskylä on osallistunut katselmukseen, mutta se ei ole antanut lausuntoa jutussa. Jutun selvityksestä on käynyt ilmi, että 70 hehtaarin alalla tai noin 2 prosentissa Kokkovuoman suopinta-alasta pohjavesi on alentunut, mikä johdosta suo on käynyt kuivemmaksi ja putkilokasvien osuus on lisääntynyt ja rahkasammaleiden ja kasvittomien pintojen osuus on

vähentynyt. Käy myös ilmi, että tämän muutoksen voidaan odottaa olevan palautuva. Tätä taustaa vasten tuomioistuin tekee arvion, että valtakunnallinen poronhoitointressi ei vahingoitu isommin ja että luontoarvojen/toiminnallisen suomaan menetys on palautuva erona siihen, että jos suoalue olisi otettu fyysisesti pysyvään käyttöön. Jos nyt aiheutunut pohjaveden aleneminen, mikä pääasiassa täsmää tiettyjen aineistoraporttien kanssa, olisi ollut ennakoitu, tuomioistuin tekee arvion, että toiminta olisi voitu sallia. Kysymyksessä ei sen vuoksi ole haitta, jolla on huomattava merkitys.

Kuljetukset

Tommy Krekula jne. on esittänyt, että kuljetusten aiheuttama pölyäminen on haitta, jolla on huomattava merkitys ja mm. vedonnut tähän ja toimittanut valokuvia tämän vahvistamiseksi. KIAB on mm. esittänyt pölyämisestä, että kuorma-autokuljetuksista Pitkäjärvelle yhtiö haluaa muistuttaa, että se käyttää katettuja autoja. Tilannetta seurataan jatkuvasti tien varteen sijoitettujen niin kutsuttujen ”NILU-purkkien” avulla, jotka eivät ole osoittaneet merkittävää pölyämistä yhtiön kuljetuksista.

Maa- ja ympäristötuomioistuin on yllä todennut, että muuttunut kuljetustapa on poikkeama luvasta, jolla ei ole vähäinen merkitys ja että tien varrella asuvat asukkaat ovat joutuneet erilaisten häiriöiden kohteeksi, joita ei ole harkittu tai voitu ennakoida RJK:n harkinnassa. Toiminnanharjoittajan olisi pitänyt ilmoittaa ja antaa lupaharkita muutos. Pölyämisen on katsottava olevan muutetusta kuljetustavasta johtuva haitta. Toteutettujen suojaustoimenpiteiden, mm. peitettyjen malmikuljetuslavojen ja tieosuuden huomattavan edelleen käynnissä olevan uudelleenrakennuksen taustaa vasten tuomioistuin katsoo kuitenkin, että esitetystä aineistosta ei voida vahvistaa pölyämisen olevan sellainen haitta, jolla on kohdassa 3 tarkoitettu huomattava merkitys.

MKN uraani

Luonnonsuojeluvirasto väittää, että uraanin ympäristölaatonormin ylitys Muonionjoessa on haitta, jolla on huomattava merkitys, ja jota ei voitu ennakoita kaivannaisjätteen väärän karakterisoinnin vuoksi.

On kiistatonta, että uraanin vuosikeskiarvo on ylitetty näytteenottopaikassa SS39 vuonna 2018. Arviointiperuste HVMVS:ssä (2019:25) on 0,17 µg/l kun mitattu vuosikeskipitoisuus oli 0,36 µg/l. Korkein mitattu pitoisuus oli 1,2 µg/l verrattuna sallittuun 8,6 µg/l. Yhtiö on liittännyt tämän päästön avolouhoksen tyhjentämiseen, joka tapahtui vuonna 2018 sen oltua ilman tyhjennyspumppausta konkurssin jälkeen, jolloin liukeneminen tapahtui. Yhtiö väittää edelleen, että kyseisessä näytteenottopisteessä Muonionjoessa on tapahtunut 100 prosenttinen sekoittuminen joen veteen. Edelleen mitattu vuosikeskiarvo on ainoastaan laskettu sille ajalle vuodesta, jolloin todellinen purku selkeytsaltaasta jokeen tapahtui.

Maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo, että tässä voidaan katsoa olevan kysymys tilapäisestä ylittamisestä, mitä on voitu yliarvioida, koska kyseessä ei ole täydellinen sekoittuminen näytteenottopisteessä, ja että mittaus on tapahtunut ainoastaan purkamisen yhteydessä. Kyseessä ei sen vuoksi voida katsoa olevan edustava uraanin vuosikeskiarvo Muonionjoessa. Arvoja ei ole vuoden 2018 jälkeen ylitetty ja ylitys voidaan kytkeä erityisiin olosuhteisiin normaalin toiminnan ulkopuolella. Tuomioistuin katsoo sen vuoksi, että kyseessä ei ole haitta, jolla on huomattava merkitys.

Ympäristökaaren 24 luvun 3 § 7 p

Tuomioistuimella on tässä osassa harkittavana seuraava.

Onko peruuttamiselle olemassa peruste sen seurauksena, että se on tarpeen, jotta Ruotsi täyttää velvollisuutensa EU-jäsenyyden seurauksena ympäristökaaren 24 luvun 3 § 7 p mukaan?

Tuomioistuin katsoo aiheelliseksi tehdä aluksi joitakin huomautuksia tuomioistuimen edellytyksistä harkinnan tekemiselle tässä osassa.

Määräyksen esityölausunnoista käy ilmi ainoastaan, että peruuttaminen voi tapahtua, jos se on tarpeen siksi, että EU esimerkiksi saattaa voimaan suoranaisen kiellon käyttäen tuotetta (prop. 1997/98:45, del 2 s. 255). Lain tulkinnassa on kuitenkin yleensä niin, että lakitekstin sanamuodolla on etusija muihin oikeuslähteisiin verrattuna. Tuomioistuimen käsitys on, että lakiteksti antaa tilaa peruuttamiselle kaikissa tapauksissa, joissa on jostakin syystä poikkeama luvan ja Ruotsin EU:lle tekemien sitoumusten välillä.

Tuomioistuimen mukaan kysymys on täten ensisijaisesti ratkaista mitä suoranaisia velvoitteita EU-oikeus asettaa ja toissijaisesti onko kansallisella tuomioistuimella EU-oikeuden mukaan velvollisuus peruuttaa lupa, joka on ristiriidassa näiden velvoitteiden kanssa (vertaa mm. EU-tuomioistuimen tuomioon 26. heinäkuuta 2017 yhdistetyissä jutuissa C-196/16 ja C-197/16, erityisesti kohta 35, jossa EU-tuomioistuin katsoo, että kansallinen tuomioistuin lojaalisuusvelvollisuuden taustaa vasten artiklassa 4 EUF on velvollinen, valtuuksiensa puitteissa, peruuttamaan tai keskeyttää luvan korjatakseen ympäristövaikutusten arviointikuvauksen toteuttamisen laiminlyöntiä). Jos tällainen velvollisuus on EU-oikeuden mukaan, lupa on peruutettava jo tämän perusteella, koska tuomioistuimella on tällaiset valtuudet kansallisen oikeuden mukaan. Vasta kolmannella sijalla on sellaisessa tapauksessa tilaa harkita, saadaanko lupa peruuttaa 24 luvun 3 § 7 mukaan sen vuoksi, että se on ristiriidassa EU-oikeuden kanssa ilman, että on sinänsä olemassa EU-oikeudellinen velvollisuus peruuttaa lupa.

Voidaan lisätä, että pääasiassa kansallisella EU-määräysten käyttöönotolla ei ole merkitystä, osittain siksi koska EU-määräykset on voitu ottaa käyttöön virheellisesti, osittain koska EU:n oikeusasiat ympäristöoikeuden alalla on usein muotoiltu minimidirektiiviksi ja ruotsalaiset määräykset voivat mennä

sen ylitse mitä EU-oikeudesta seuraa. Jos ruotsalaiset määräykset voivat ylittää sen mitä EU-oikeudesta seuraa, ei ruotsalaisten määräysten noudattamatta jättäminen voi olla peruuttamisen perusteena kohdan 7 mukaan.

Jätteenkäsittelysuunnitelma

Luonnonsuojeluvirasto on väittänyt, että jätteenkäsittelysuunnitelma (AHP) joka sisältyi hakemukseen RJK:lle, ei täytä kaivannaisjäteasetuksen (2013:319) vaatimuksia eikä täten myöskään kaivannaisjätedirektiiviä (Europarlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/21/EG annettu 15. maaliskuuta 2006 kaivannaisteollisuuden jätteidenkäsittelystä ja direktiivin muutoksesta 2004/35/EG). Niissä on edelleen tarkoitettu, että myös vaikka yhtiö on myöhemmin jättänyt tarkistetun AHP:n, valvontaviranomaiselta ei ole hyväksyntää, mikä merkitsee sitä, että direktiivin vaatimuksia täyttävää AHP:tä ei ole. Luonnonsuojeluvirasto väittää, että direktiivin vaatimukset ovat sitovia ja hyväksytyt suunnitelman puuttuminen on peruste peruuttamiselle.

RJK:n lupapäätöksen perustana olevaan hakemukseen sisältyi jätteenkäsittelysuunnitelma, joka oli päivätty 1 joulukuuta 2008 ja tarkistettu 9. helmikuuta 2009.

Yhtiö on esittänyt, että se lähetti vuonna 2018 valvontaviranomaiselle uuden jätteenkäsittelysuunnitelman nyt käynnissä olevaa toimintaa varten. Tämä suunnitelma on sen jälkeen ollut kaksi kertaa velvoitusmääräysten kohteena täydennyksiä varten koskien rikkiä sisältäviä materiaaleja ja sivukivivaraston muotoilua ensimmäisessä vaiheessa ja selvitystä/arviointia PAF-sivukiven varastointimenetelmästä toisessa vaiheessa.

Maa- ja ympäristötuomioistuin toteaa, että jätteenkäsittelysuunnitelman vaatimukset käyvät ilmi kaivannaisjätedirektiivin artiklasta 5. Direktiivin

Maa- ja ympäristötuomioistuin

artiklan 5.6 sanamuoto on seuraava ” toimivaltaisen viranomaisen on jäsenvaltioiden päättämien menetelmien mukaan hyväksyttävä jätteenkäsittelysuunnitelma ja valvottava, että sitä noudatetaan”.

Ruotsalainen artiklan 5.6 käyttöönotto on kaivannaisjäteasetuksen 28 §:ssä. Määräyksestä käy ilmi, että jos jätteenkäsittelysuunnitelmaa ei ole harkittu lupaharkinnan puitteissa, valvontaviranomaisen on harkittava täyttääkö suunnitelma asetuksen vaatimukset. Jos suunnitelma on puutteellinen, viranomaisen on määrättävä toiminnanharjoittaja korjaamaan puute.

Ruotsalainen määräyksen käyttöönotto ei siis sisällä direktiivin ilmaisua ”hyväksynnästä”. Tuomioistuin katsoo, että direktiivin määräykset jättävät jäsenvaltioille tietyn vapauden päättää kansallisen oikeuden puitteissa, kuinka valvontaviranomaisen on huolehdittava, että direktiivin jätteenkäsittelysuunnitelman sisältöä koskevia vaatimuksia noudatetaan. Direktiivin määräys ei tuomioistuimen käsityksen mukaan ole niin selkeä ja yksiselitteinen, että voidaan esittää vaatimus valvontaviranomaisen muodolliselle päätökselle ”hyväksymisestä”, joka puuttuessaan vaikuttaisi harkintaan luvan peruuttamisesta.

Tuomioistuin toteaa myös, että sellainen korjaamisprosessi, joka kuvataan ruotsalaisessa oikeudessa, on parhaillaan käynnissä yhtiön ja valvontaviranomaisen välillä, mikä myös valvontaviranomainen/lääninhallitus on vahvistanut pääkäsittelyssä. Tuomioistuin panee merkille, että käsittelyajat palautteelle valvontaviranomaiselta on katsottava pitkiksi, yli vuosi ensimmäisellä kerralla ennen kuin ensimmäinen täydennystä koskeva velvoitusmääräys lähetettiin, sekä lisäksi yli vuosi myös toisella kerralla, jolloin yhtiö veloitettiin tekemään lisätäydennyksiä. Tuomioistuin ei katso kohtuulliseksi, tilitetyissä olosuhteissa ja meneillään olevan korjausprosessin ollessa käynnissä, että tämä voi olla peruste peruuttamiselle.

Koskien luonnonsuojeluviraston mielipiteitä entisöinnistä, tuomioistuin on kommentoinut sitä yllä varastointitekniikan yhteydessä.

Tuomioistuin ei katso, että nämä syyt ovat peruste peruuttamiselle ympäristökaaren 24 luvun 3 § 7 p tuella.

Vaikutus Natura 2000 jokijärjestelmään

Luonnonsuojeluvirasto on väittänyt, että RJK:n lupa ei käsitä ympäristökaaren 7 luvun 28 a § mukaista lupaa ja että tämä on ristiriidassa Ruotsin EU-jäsenyyden velvoitteiden kanssa. Lupa täytyy sen vuoksi peruuttaa.

Natura 2000-luvan osalta yhtiö on väittänyt, että NRAB on RJK:lle toimitetussa hakemuksessaan ja YVA:ssa arvioinut, että haettu toiminta ei vaikuta Natura 2000-alueeseen sellaisella tavalla, että lupa tarvitaan. Luonnonsuojeluvirasto tai muu viranomainen ei myöskään ottanut asiaa esille RJK:n harkinnan aikana. Yhtiö on edelleen mm. esittänyt, että Natura 2000-luvan puuttuminen ei ole sellainen olosuhde, jota tarkoitetaan ympäristökaaren 24 luvun 3 § 7:ssä. Edellytys koskee paremminkin ruotsalaista lupaa tai hyväksyntää, joka on suoranaudessa EU:n päättämien pakollisten vaatimusten tai kieltojen kanssa.

Maa- ja ympäristötuomioistuin tekee seuraavan arvion.

Ympäristökaaren 7 luvun 28, 28 a-b, 29 ja 29 a-b §§ säännöillä otettiin käyttöön Neuvoston direktiivi 92/43/ETY, annettu 21 päivänä toukokuuta 1992, luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta. Artiklalla 6.3 direktiivissä on seuraavaa sanamuoto ”suunnitelmat tai hankkeet, jotka eivät suoranaisesti kuulu yhteen tai ole välttämättömiä alueen hoidolle ja hallinnolle, mutta jotka erikseen tai yhdessä muiden suunnitelmien tai projektien kanssa voivat vaikuttaa alueeseen huomattavalla

tavalla, on sopivalla tavalla arvioitava koskien tavoitteen vaikutuksia alueen säilyttämisen kannalta. Aluetta koskevien vaikutusten arvioinnista tehtyjen johtopäätösten perusteella ja ellei kohdasta 4, muuta seuraa, toimivaltaisen kansallisen viranomaisen on hyväksyttävä suunnitelma tai hanke vasta sen jälkeen, kun se on varmistanut, että kyseiselle alueelle ei aiheuteta vahinkoa ja, jos se on sopivaa, kuultava yleisön mielipidettä”.

Tuomioistuin arvioi direktiivin muotoilun taustaa vasten, että ruotsalainen sovellus siinä muodossa, että niin kutsuttu Natura 2000-lupa on annettava toiminnoille, jotka voivat huomattavalla tavalla vaikuttaa Natura 2000-alueeseen, on jonkin verran ankarampi kuin direktiivin vaatimus. Direktiivin vaatii nimittäin, että lupaviranomaisen on, mikäli suunnitelma tai projekti voi merkittäväällä tavalla vaikuttaa Natura 2000-alueeseen, tehtävä arvio vaikutuksista ja hyväksyttävä suunnitelma tai projekti vasta sen jälkeen, kun se on varmistanut, että kyseessä oleva alue ei tule vahingoittumaan.

Tätä taustaa vasten tuomioistuin katsoo, että se olosuhde, että muodollisesti myönnetty Natura 2000-lupa puuttuu, ei sinänsä ole ristiriidassa direktiivin kanssa eikä täten myöskään ristiriidassa EU-oikeuden mukaisten Ruotsin velvoitteiden kanssa.

EU-tuomioistuimen tuomiosta 29. heinäkuuta 2019 jutussa C-411/17 (katso erityisesti kohdat 167–170) seuraa kuitenkin, että jos on olemassa edellytykset kansalliselle prosessioikeudelle, kansallinen tuomioistuin on velvollinen peruuttamaan luvan, joka on myönnetty ristiriidassa laji- ja elinympäristödirektiivin artiklan 6.3 kanssa. Kysymys, johon tuomioistuimen on otettava kantaa, on siis se, onko lupaprosessissa RJK:ssa tehty sellainen erityinen arvio, jota artikla 6.3 vaatii koskien vaikutuksia Natura 2000-alueeseen, tai ei.

kokonaan tai osittain peruuttaa luvan, jos jokin edellytyksistä on täytetty, tuomioistuin haluaa esittää seuraavaa.

Siitä huolimatta, että tuomioistuin on nyt päätenyt siihen, että on sinänsä olemassa peruste peruuttaa lupa, tuomioistuin voi valita olla tekemättä sitä. Lakitekstissä, esitöissä tai käytännössä ei ole olemassa lähempää ohjeistusta siitä, mitä intressejä on otettava huomioon ja kuinka niitä on verrattava toisiinsa, kun tuomioistuin tekee lopullisen päätöksensä. Esityölausunnot, joita kuitenkin on ja joilla on merkitystä, on se, että peruuttamismääräys on tarkoitettu sovellettavaksi viime kädessä. Lähtökohtana on oltava se, että koska luvan haltijan on voitava luottaa siihen, että lain voiman saanut lupa on pysyvä, tulee kaikkia muita vähemmän puuttuvia toimenpiteitä, ts.

uudelleen harkintaa tai korjaamista käytettävä ennen kuin peruuttaminen voi tapahtua.

Tätä taustaa vasten tuomioistuin ei ota nyt huomioon huomautuksia, joita on tehty tuomioperusteissa siitä, että joitakin asioita on seurattava valvonnan puitteissa. Tietty passiivisuus valvontaviranomaisen taholta, kun on toimittava kiireellisesti ja johdonmukaisesti yleensä, on kysymys, joka saadaan käsitellä muutoin ja muun viranomaisen toimesta. Tuomioistuin katsoo kuitenkin olevan merkille pantavaa, että Norrbottenin läänin lääninhallitus ei tässä jutussa yleisen edun edustajana ja valvontaviranomaisena ole voinut selkeästi tilittää kantaansa luonnonsuojeluviraston vaatimuksiin.

Tuomioistuin katsoo olevansa esteetön ottamaan huomioon kaikki objektiiviset olosuhteet jutussa tuomioistuimen lopullisen arvion puitteissa siitä, tuleeko lupa peruuttaa vai ei.

Se mikä puhuu peruuttamisen puolesta, on paitsi ei vähäiset poikkeamat luvasta, joihin tuomioistuin on jo ottanut kantaa, se että lupa sinänsä osoittaa

tiettyjä puutteita suhteessa siihen mikä olisi tapaus, jos kyseessä olisi hiljattain annettu ympäristökaarilupa. Nämä olosuhteet eivät tuomioistuimen, mukaan ole erityisen painavia, koska toiminta on tällaisen harkinnan kohteena tänään. Se mikä puhuu luvan peruuttamista vastaan, on pääasiassa seuraava. Luvan haltijalla on ympäristökaaren 24 luvun 1 § mukaan aihetta luottaa luvan lainvoimaan, edellyttäen, että toimintaa harjoitetaan hakemuksen ja lupaehtojen mukaisesti. Määräysten muotoilusta ja yleisistä oikeusperiaatteista seuraa, että on vaadittava vahvat syyt kumota tai peruuttaa lain voiman saanut lupa. Kyseessä on meneillään oleva toiminta, joka yhteiskuntataloudellisesta näkökulmasta katsoen palvelee tärkeitä yleisiä intressejä. Luvan haltija on myös huomattavilta osin osoittanut, että toiminta vastaa ympäristökaaren vaatimuksia myös niiltä osin, missä luvasta puuttuvat erityiset varotoimenpiteet, esimerkiksi ympäristölaatumien noudattaminen. Lupa on myös aikarajoitettu vuoteen 2025.

Verrattaessa todennettuja poikkeamia muihin intresseihin, jotka ovat luvan peruuttamista vastaan, tuomioistuin näkee asian seuraavasti.

Lupa tulee peruuttaa osittain siten, että yrityksen vuosittainen tuotantomäärä rajoitetaan 7 miljoonaan tonniin, mikä on suunnilleen tämänhetkinen tuotantotaso. Yhtiö on osoittanut, että tämän päivän tuotantotaso noudattaa rajoitusarvoa päästöille veteen, mikä käy ilmi RJK:n päätöksestä, purkuvolyymit alittavat tai ovat samalla tasolla kuin mitä mainittiin hakemuksessa, pintaveden ympäristölaatumormeja ei vaaranneta eikä muuta merkitykseltään ei vähäistä ympäristövaikutusta tapahdu selkeytysaltaan muotoilun poikkeaman seurauksena. Sitä vastoin on, kuten tuomioistuin on myös todennut yllä, epäselvää mitä ympäristövaikutuksia lisääntynyt luvallisen enintään 20 Mtonnin/vuosi malmin louhinta yhdistettynä selkeytysaltaan nykyiseen muotoiluun ja mitoitukseen aiheuttaa. Osittaisessa peruuttamisessa, jonka tuomioistuin nyt tekee, eliminoidutvat negatiivisten ympäristövaikutusten riskit luvan tämän osan poikkeamien johdosta.

Tuomioistuin katsoo myös, että ei luvallisen malminkuljetustien vaikutukset saadaan, suhteessa muihin intresseihin, hyväksyä sille ajalle, jonka lupa on voimassa tai siihen saakka, että tämä kuljetustie harkitaan ympäristökaaren sääntöjen mukaan (jossa otetaan huomioon kaikkien asianomistajien intressit). Koska toiminnasta on tällä hetkellä käynnissä sellainen harkinta, on kohtuutonta peruuttaa lupa kokonaan ja täten kieltää toiminta. Myös tässä tuomioistuin katsoo, että osittainen peruuttaminen yllä mainitulla tavalla vähentää poikkeaman negatiivisia vaikutuksia joka tapauksessa siten, että kuljetukset eivät lisääny siinä mitä ne ovat tänään.

Luonnonsuojeluviraston peruuttamiskanne hyväksytään sen vuoksi osittain. Muilta osin maa- ja ympäristötuomioistuin hylkää luonnonsuojeluviraston hakemuksen. Se mitä muut osapuolet ovat esittäneet ei anna aiheutta muuhun arvioon.

Vaatimukset, joita ei ole käsitelty erityisesti yllä, hylätään.

RJK:lle toimitetusta YVA:sta käy ilmi, että hakeva yhtiö on väittänyt, että toiminta ei vaikuttaisi Natura 2000-alueeseen sellaisella huomattavalla tavalla, että erityinen lupa tähän vaaditaan. Tuomioistuin katsoo täten, että asia on ollut harkittavana lupaprosessissa. RJK ei ole luvassa nimenomaan ilmoittanut olevansa yhtä mieltä yhtiön käsityksen kanssa siltä osin, mutta koska yhtiön kannanotto ei ole johtanut lisätoimenpiteisiin RJK:n taholta, on selvää, että RJK arvioi, että ei ollut riskiä, että alueeseen vaikutettaisiin huomattavalla tavalla ja että Natura 2000-lupaa ei täten tarvittu. Se, mitä nykyinen RJK on esittänyt tästä nyt ajankohtaisessa jutussa, ei muuta tuomioistuimen arviota.

Se, että silloinen RJK:n arvio oli tältä osin mahdollisesti väärä, ei tarkoita sitä, että arviota ei olisi tehty. Tuomioistuin katsoo tätä taustaa vasten, että EU-oikeuden tai EU-oikeuskäytännön mukaan ei ole velvollisuutta peruuttaa lupaa. Tämän mukaan tuomioistuin ei myöskään katso, että lupa muodollisen Natura-luvan puuttuessa olisi ristiriidassa EU-oikeuden kanssa sillä tavoin, että on olemassa peruste luvan peruuttamiselle ympäristökaaren 24 luvun 3 § 7 p mukaan.

Vaikutus purkuvesiin ja ympäristölaatumormeihin – rajoitusarvojen puuttuminen

Luonnonsuojeluvirasto on esittänyt täysin kattavien rajoitusarvojen puuttumisen päästöille veteen merkitsevän, että on olemassa ylitysten riski ja että ympäristölaatumormien saavuttaminen Muonionjoessa vaarannetaan. De facto myös uraanin vuosi keskiarvo on ylitetty vuonna 2018.

RJK:n lupa sisältää yhden ehdon (4) jossa on 20 mg/l ohjearvo kiinteän aineen hehkutusjäännöksille purkuvesistöön menevässä vedessä. Ehdossa 5 säädetään, että jos päästöt purkuveteen seurannan pohjalta poikkeavat siitä, mitä hakemuksessa on mainittu, yhtiön on tehostettava veden käsittelyä

Maa- ja ympäristötuomioistuin

lääninhallituksen ohjeiden mukaisesti tai jos poikkeama on merkittävä, haettava lupapäätöksen uudelleenharkintaa.

Lääninhallitus ja Luonnonsuojeluvirasto ovat pääkäsittelyssä ilmoittaneet, että ei ole tehty aloitteita määrätä lisää rajoitusarvoja luvan delegoinnin tai ympäristökaaren 24 luvun 5 § tuella.

Yhtiö on pääkäsittelyssä tilittänyt yksityiskohtaisen kemiallisten ja biologisten tutkimusten läpikäynnin purkuvesissä ja täten väittänyt, että ekologinen status ja veden laatu asianomaisissa vesiesiintymissä ei ole muuttunut mainittavasti verrattaessa jaksoa 2006–2012 jaksoon 2013–2020.

Maa- ja ympäristötuomioistuin tekee seuraavan arvion. Selvityksen pohjalta jutussa tuomioistuin katsoo, että vaikutus purkuvesiin tähänastisen toiminnan seurauksena ei ole ristiriidassa huononnuskiellon kanssa tai vaaranna ympäristölaatonormia. Yksittäinen uraanin vuosikeskiarvon ylitys näytteenottopisteessä SS39 ei muuta tätä arviota. Tuomioistuimen käsityksen mukaan on edelleen ollut mahdollista ja sopivampaa tyhjentää ensin mahdollisuudet yhdistää lupa lisäehtoihin. Rajoitusarvojen puuttuminen ei ole peruste peruuttaa lupa 24 luvun 3 § p 7 tuella.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen lopullinen arvio

Kuten yllä on todettu, tuomioistuin on katsonut, että kysymyksessä selkeytysaltaan muotoilusta, ehdossa rajoittaa purkua Muonionjokeen sekä kysymyksessä rautamalmin kuljetuksista on sellaisia poikkeamia, jotka eivät ole vähäisiä, jotka sinänsä voivat olla syynä koko RJK:n luvan tai sen osien peruuttamiselle.

Sitä taustaa vasten, että ympäristökaaren 24 luvun 3 § määräys on muotoiltu siten, että lupaviranomainen (ts. tässä tapauksessa tuomioistuin) saa

KUINKA TUOMIOSTA VALITETAAN, katso liite (MMD-01)

Valitukset viimeistään 3. helmikuuta 2022.

Emma Önneby

Emma Lévy

Camilla Wolf-Watz

Carl-Philip Jönsson

Tuomioistuimen ratkaisuun ovat osallistuneet raatimies Emma Önneby, puheenjohtaja, kärjäviskaali Emma Lévy ja tekniset neuvokset Camilla Wolf-Watz ja Carl-Philip Jönsson sekä erityiset jäsenet Bo Sundström ja Richard Holmgren.

Valituksenteko-ohjeet

Tuomio maa- ja ympäristötuomioistuimessa ensimmäisenä oikeusasteena MMD-01

Jos haluat tuomiota muutettavaksi, voit valittaa. Alla on ohjeet siitä, kuinka se tapahtuu.

Valita kirjallisesti 3 viikon sisällä

Valituksen on tultava tuomioistuimeen 3 viikon sisällä tuomion päivämäärästä. Viimeinen valituspäivämäärä on tuomion viimeisellä sivulla

Valita, kun vastapuoli on valittanut

Jos toinen osapuoli valittaa oikeuteen ajoissa, myös toisella osapuolella on oikeus valittaa, vaikka aika on mennyt umpeen. Tätä kutsutaan liitännäisvalitukseksi.

Osapuoli voi liitännäisvalittaa ylimääräisen viikon kuluessa siitä, kun valitusaika on mennyt umpeen.

Liitännäisvalituksen on tultava tuomioistuimeen 4 viikon sisällä tuomion päivämäärästä.

Liitännäisvalitus raukeaa, jos ensimmäinen valitus vedetään takaisin tai sitä ei jostakin syystä jatketa eteenpäin

Menettele näin

1. Kirjoita maa- ja ympäristötuomioistuimen nimi ja jutun numero
2. Kerro miksi tuomiota on mielestäsi muutettava. Kerro minkä muutoksen haluat ja miksi mielestäsi maa- ja ympäristötuomioistuimen on otettava valituksesi käsiteltäväksi (lue muutoksenhakuluvasta alempana)
3. Kerro mihin toisteisiin haluat viitata. Selvitä mitä haluat osoittaa kullakin todisteella. Lähetä kirjalliset todisteet, joita ei vielä ole jutussa.
4. Ilmoita nimi sekä ajankohtaiset täydelliset tiedot mistä tuomioistuin tavoittaa sinut: postiosoite, sähköpostiosoite ja puhelinnumero.

Jos sinulla on asiamies, jätä myös tämän yhteystiedot.
5. Valituksen tekijän tai hänen asiamiehensä on allekirjoitettava kirjelmä.
6. Lähetä tai jätä valitus maa- ja ympäristötuomioistuimelle. Osoite on tuomiossa.

Mitä sitten tapahtuu?

Maa- ja ympäristötuomioistuin tarkistaa, että valitus on tullut ajoissa. Jos se on tullut liian myöhään, tuomioistuin hylkää valituksen. Tuomio jää voimaan.

Jos valitus tulee ajoissa, maa- ja ympäristötuomioistuin lähettää valituksen ja kaikki asiakirjat edelleen maa- ja ympäristöylioikeuteen.

Jos olet saanut aikaisemmin kirjeen yksinkertaistetusta tiedoksiannosta, myös maa- ja ympäristötuomioistuin voi lähettää kirjeet tällä tavalla.

Muutoksenhakulupa maa ja ympäristöylioikeuteen

Kun valitus tulee maa- ja ympäristötuomioistuimeen, tuomioistuin ottaa kantaa, otetaanko asia harkittavaksi.

Maa- ja ympäristötuomioistuin antaa muutoksenhakuluvan neljässä eri tapauksessa.

- Tuomioistuin arvioi, että on syytä epäillä maa- ja ympäristötuomioistuimen tuomion oikeellisuutta
- Tuomioistuin katsoo, että ei voida arvioida onko maa- ja ympäristötuomioistuin tuominnut oikein, ellei juttua oteta harkittavaksi.
- Tuomioistuimen tarvitsee ottaa juttu käsiteltäväksi antaakseen muille tuomioistuimille ohjeita oikeuden soveltamiseen.
- Tuomioistuin arvioi, että on merkittävät syyt ottaa juttu käsiteltäväksi.

Jos *et* saa muutoksenhakulupaa, valitettu tuomio pysyy voimassa. Siksi on tärkeää liittää valitukseen kaikki mitä haluat tuoda esiin.

Haluatko lisätietoja?

Ota yhteys maa- ja ympäristötuomioistuimeen, jos sinulla on kysymyksiä. Osoite ja puhelinnumero ovat tuomion ensimmäisellä sivulla

Lisätietoja on osoitteessa: www.domstol.se